БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КП ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ ВА ШАҲАР КОМИТЕТЛАРИ, МЕҲНАТКАШЛАР ДЕПУТАТЛАРИ ОБЛАСТЬ ВА ШАҲАР СОВЕТЛАРИНИНГ ОРГАНИ

8-ЙИЛ ЧИҚИШИ
№ 118 (1896)
17 ИЮНЬ
ШАНБА
1961 ЙИЛ
БАҲОСИ 2 ТИЙИН

МИЛЛИОН-МИЛЛИОН ТЕЛЕТОМОША-БИНЛАР ВА РАДИО ЭШИТУВЧИЛАР БИЛАН СУҲБАТ

МОСКВА, 15 июнь. (ТАСС). Марказий телевидениенинг кечки эшиттиришларини миллион-миллион совет кишилари бугун жуда зўр қизиқиш билан кутдилар: СССР Министрлар Советининг Раиси Н. С. Хрушчев соат 20 да радио ва телевидение орқали нутқ сўзлади.

Москва ва Воронеждаги, Ленинград ва Рязандаги, Киев ва Смоленскдаги, Минск ва Орелдаги, Рига ва Калугадаги ҳамда бошқа кўпгина шаҳарлардаги миллионларча телетомошабинлар Никита Сергеевич нутқини ниҳоятда зўр эътибор билан тингладилар.

Ўртоқ Н. С. Хрушчевнинг нутқи бир йўла Венгрия, ГДР, Польша ва Чехословакия телетомошабинларига ҳам олиб эшиттирилди. Н. С. Хрушчевнинг телевидение орқали сўзлаган нутқига қизиқиш шу қадар катта бўлдики, кўпгина капиталистик мамлакатлар, шу жумладан Англия, Франция, Австрия, Швеция, Италия, Германия Федератив Республикаси ва бошқа бир қанча мамлакатлар СССР Министрлар Советч Раисининг нутқини бевосита эшиттирдилар ёки плёнкага ёзиб олиб эшиттирдилар.

Н. С. ХРУШЧЕВНИНГ

1961 йил 15 июнда радио ва телевидение орқали сўзлаган нутқи

Азиз ўртоқлар!

Дўстлар!

Ўзларингизга маълумки, мен яқинда Венадан қайтиб келдим. У ерда икки кун туриб, Америка Қўшма Штатларининг Президенти Жон Кеннеди билан учрашдим ва суҳбатлашдим.

Бу хусусда бутун жаҳон матбуотида бўлгани каби, бизнинг матбуотимизда ҳам бир талай материаллар эълон қилинди. Венада Президент Кеннедига топширилган эсдалик хатларини билан кўпларингиз танишиб чиққансиз. Бу эсдалик хатлар—атом ва водород қуроли синовларини тўхтатиш масаласи ҳақида ҳамда Германия билан сулҳ шартномаси тузиш ва шу асосда Ғарбий Берлин масаласини бартараф қилиш масаласи устида ёзилган хатлардир.

Сизларнинг кўпларингиз Президент Кеннедининг радио ва телевидение орқали сўзлаган нутқини ҳам ўқиган бўлсаларингиз керак. Бу нутқ бизнинг газеталаримизда тўлиқ эълон қилинди. Шундай қилиб, совет жамоатчилиги Қўшма Штатлар Президенти баён қилган нуқтаи назардан, учрашувимизга унинг берган баҳосидан яхши хабардор.

Бугун мен Президент Кеннеди билан Венада бўлган учрашувимиз ва суҳбатларимиз тўғрисида баъзи фикрларни айтиб ўтмоқчиман, бу ҳақда ўз мулоҳазаларимни гапириб бермоқчиман.

Сизларга маълумки, бу учрашувдан олдин дипломатик йўллар билан фикр олишувлар бўлиб ўтган эди, шунингдек мен билан Қўшма Штатлар Президенти бир-биримизга мактублар юборишган эдик. Биз шундай учрашув бўлиши тўғрисида аҳдлашиб қўйган эдик ва бу учрашув 3 ва 4 июнда Венада бўлиб ўтди. Совет Иттифоқи Министрлар Советининг Раиси бўлган мен билан Америка Қўшма Штатларининг янги Президенти ўртасида дастлабки шахсий алоқа ўрнатиш ва асосий проблемалар бўйича фикр олишиш учун бу учрашув яхши имконият бўлди.

Биз Венага бора туриб, бир неча кун чехословакиялик дўстларимиз ҳузурида бўлдик ва албатта. Чехословакия Социалистик Республикасининг президенти, Чехословакия Коммунистик партиясининг Биринчи секретари ўртоқ Антонин Новотний билан ҳамда Чехословакиянинг бошқа раҳбар арбоблари билан жуда батафсил суҳбатлар ўтказдик.

Қардош Чехословакияда менга бир неча марта бўлишга тўғри келди ва ҳар сафар менга у ерда ғоят самимий, қизғин муносабатда бўлганликларини ҳис қилганман. Бу сафар ҳам шундай бўлди. Ҳамма жойда бизни ҳаётий манфаатлар ва мақсадларнинг умумийлиги билан боғланган яқин дўстлар сингари, туғишган қардошлар сингари кутиб олдилар.

Кези келгандан фойдаланиб, мен Чехословакия Социалистик Республикасининг ҳукуматига, барча азиз дўстларимизга—чехлар ва словакларга яна бир марта ташаккур айтиб ўтмоқчиман, чунки улар коммунизм қуриш йўлидан ишонч билан олға бораётган ўзларининг ажойиб мамлакатларида бўлган вақтимизда бизни ғоят хурсандлик ва меҳмондўстлик билан кутиб олдилар.

Барча социалистик мамлакатларимиз ўртасидаги муносабатларда шундай бўлиб қолганки, янги, социалистик дунё қуришнинг улуғ умумий иши ҳаммамизни қонқардош қилиб қўйди, битта аҳил оила қилиб бирлаштирди. Мамлакатларимизнинг раҳбар арбоблари ўз халқларининг манфаатларини қаттиқ туриб ҳимоя ва муҳофаза қилиш билан социалистик мамлакатлардаги ҳамма халқларнинг манфаатларини, социализмнинг улуғ ишини ва ер юзида мустаҳкам тинчликни қаттиқ туриб ҳимоя ва муҳофаза қилмоқдалар.

Америка Қўшма Штатлари Президенти билан учрашмоқ учун Венага борар эканмиз, бу учрашув иккала мамлакатларимиз ўртасидаги муносабатларгагина эмас, балки, шунингдек социалистик дунё мамлакатлари билан капиталистик мамлакатлар ўртасидаги муносабатларга қандай таъсир кўрсатар экан, деб биз табиий равишда аввало ана шуни ўйладик.

Биз бундай учрашувлар бўлиши зарур деб ҳисоблаймиз, чунки ҳозирги замон шароитида оддий дипломатик йўл билан ҳал қилиниши қийин бўлган масалалар ҳукумат бошлиқларининг учрашиб туришини қаттиқ талаб қилади.

Бундай учрашувлар башарти ҳукумат бошлиқлари давлатлар ўртасида тинчликни таъминлашга интилганликлари тақдирда зарурдир албатта. Халқаро кескинликни юмшатиш ва давлатлар ўртасидаги муносабатларда кардинал масалаларни ҳал қилиш учун биз ўз тарафимиздан кучимиз етганича ҳамма чораларни кўрамиз.

Қўшма Штатлар Президенти билан олиб борган суҳбатларимиз вақтида муҳокама қилинган конкрет масалаларга ўтишдан аввал Венадаги учрашув ҳар иккала томон учун энг қулай шароитда ўтишига ёрдам берганликлари учун Австрия Федераль Президенти Шерф жанобларига, Федераль Канцлер Горбах жанобларига, вице-канцлер Питтерман жанобларига самимий миннатдорчилик изҳор қилишни истайман. Биз, Совет Иттифоқи вакилларига очиқ кўнгиллилик билан самимий муносабатда бўлганликлари учун гўзал Вена аҳолисидан миннатдормиз.

Мана энди, азиз ўртоқлар, мен билан Президент Кеннеди ўртасида муҳокама қилинган масалалар хусусидаги нуқтаи назаримизни баён қилиб ўтишга рухсат этингиз. Давлатлар ўртасидаги ўзаро муносабатларда етилган, ҳатто, айтиш мумкинки, пишиб ўтиб кетган ва ўзининг ҳал қилинишини қатъий талаб қилаётган низоли ёки ҳал этилмаган проблемаларни, бизнинг фикримизча, қандай қилиб энг яхши тарзда ҳал қилиш лозимлиги тўғрисида баъзи мулоҳазаларни баён қилиб ўтмоқчиман.

Шундай асосий, кардинал масалаларнинг бири ёппасига ва батамом қуролсизланиш масаласидир.

Яхши маълумки, Совет Иттифоқи қуролсизланиш масаласини ҳал этишга зўр бериб ва изчиллик билан ҳаракат қилиб келмоқда. Совет давлати бу масалани ҳал қилиш йўлларини бир неча ўн йиллар давомида бутун дунё олдига қўйиб келмоқда. Шуни эслатиб ўтайки, 1922 йилдаёқ Генуя конференциясида улуғ Лениннинг ташаббуси билан Совет Иттифоқи ёппасига ва батамом қуролсизланишни амалга оширишни таклиф қилган эди. 1927 йилда биз бу масалани Миллатлар Иттифоқи олдига қўйган эдик. Ўша вақтда бу проблеманинг ҳал қилинишига эриша олмадик ва кейинчалик империалистлар жаҳон урушини бошлаб юбордилар.

Халқларнинг бошига не-не офат ва кулфатлар келтирган иккинчи жаҳон урушидан кейин биз қуролсизланиш проблемасини тезроқ ҳал қилишга ғайратимизга-ғайрат қўшиб ҳаракат қилиб келмоқдамиз. Қуролсизланиш проблемасини ижобий ҳал қилишга ва янги уруш хавфини йўқотишга эришмоқ учун биз Бирлашган Миллатлар Ташкилотида ва унинг ташқарисида ҳар қандай имкониятдан фойдаланамиз.

Совет Иттифоқи Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Атом энергияси Комиссияси ишида қатнашди, бу Комиссияга ядро қуролини тақиқлаш тўғрисидаги битимни ишлаб чиқиш топширилган эди. Биз оддий қурол-яроғлар Комиссиясида ҳам музокаралар олиб бордик. Қуролсизланиш бўйича бирлашган комиссия тузилган 1950 йилдан бошлаб Совет Иттифоқи унинг ишида актив қатнашиб келди. Шу комиссия кичик комитетининг Лондондаги ва Нью-Йоркдаги мажлисларида бизнинг вакилларимиз тўрт йил қатнашди. Кўп таклифлар киритилди, кўп нутқлар гингланди-ю, лекин қуролсизланиш проблемасини ҳал қилиш бир қадам ҳам олдинга силжигани йўқ.

Бундан олдинги органларга қараганда бошқа составда тузилган қуролсизланиш бўйича 10 давлат Комитетининг ўтган йил Женевада мажлиси бошланди. Бу Комитет 5 социалистик давлатнинг ва 5 Ғарб давлатининг вакилларидан иборат қилиб тузилган эди. Лекин, Ғарб давлатлари қуролсизланишни истамаганликлари натижасида бу Комитетда ҳам ҳеч қандай ижобий натижаларга эришишга муваффақ бўлинмади.

Қуролсизланишга бағишланган комиссияларда ва кичик комитетларда ёзилган қоғозларнинг ҳаммаси Женева кўлига ағдарилса, бу кўлнинг суви соҳиллардан тошиб кетар эди, дейишади. Кўп қоғозлар ёзилди-ю, аммо қуролсизланиш проблемасини реал ҳал қилишга яқинлашилгани йўқ.

Шундай бир савол туғилади, хўш мана шу комиссиялар ва кичик комитетларнинг ҳаммаси ўз ишида муваффақият қозона олмаганлигига сабаб нима? Бунинг сабаби шуки, Ғарб давлатлари жиддий музокаралар олиб боришга асло тайёр эмас эдилар, қуролсизланишни истамадилар ва, очиғини айтадиган бўлсак, ҳозир ҳам истамаётирлар. Шу нарса тушунарлики, ҳеч бир ҳукумат шундай позицияда туриб, халқлар олдида ўз ниятини очиқ айтиб беролмайди! Ғарб давлатлари қуролсизланиш масалалари устида Совет Иттифоқи билан амалий музокаралар олиб боришни истамаётганликларини жамоатчиликка тўппа-тўғри ва ростгўйлик билан айтиб беришдан қўрқадилар.

Капиталистик монополиялар зўр бериб қуролланиш туфайли бойиб кетмоқдалар ва зўр бериб қуролланишнинг давом эттирилишидан манфаатдордирлар. Лекин, шуларнинг ҳаммасини яширмоқ учун улар ўзларини лоақал, музокаралар олиб бораётган қилиб кўрсатишлари керак, албатта. Мана шунинг учун ҳам улар дипломатик йўл тутмоқдалар: музокаралар олиб боришдан тўғридан-тўғри бош тортмаётирлар ва айни вақтда, қуролсизланиш тўғрисидаги конкрет таклифларга ҳам рози бўлмаётирлар. Улар масалани резинка қилиб чўзаётирлар деса бўлади. Мақсадга эришишга қандай қилиб халақит беришнинг ва қуролсизланиш ишини боши берк кўчага, албатта, киритиб қўйишнинг бутун бир системасини ишлаб чиқдилар.

Никита Сергеевич ХРУШЧЕВ телевидение Марказий студиясида нутқ сўзлаётир.
А. Устинов ва В. Володкин фотоси.

Ёппасига ва батамом қуролсизланиш тўғрисида Совет ҳукуматининг топшириғига биноан Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеясининг муҳокамасига мен киритган таклифлар қуролсизланиш проблемасини ҳал қилмоқ учун яхши асосдир. Агар бизнинг бу таклифларимиз қабул қилинса, у ҳолда халқлар зўр бериб қуролланишнинг оғир юкидан, қирғин ракета, ядро уруши хавфидан абадий халос бўладилар. Биз шуни айтдикки ва мен буни ҳозир ҳам қатъий равишда такрорлаб айтаётирманки, агар Ғарб давлатлари ёппасига ва батамом қуролсизланишга рози бўлсалар, у ҳолда Совет Иттифоқи уларнинг таклиф қиладиган ҳар қандай контроль системасини қабул қилишга тайёр.

Аммо шунга қарамай Ғарб давлатлари Совет Иттифоқининг контроль масалалардаги позицияси қуролсизланиш тўғрисида битимга келишга тўсқин бўлмоқда, гўё бу масалаларда Совет Иттифоқи билан сира бир фикрга кела олмаётирмиз, деб даъво қилмоқдалар.

Тағин бир марта такрорлаб айтаманки, Совет Иттифоқи қатъий ва самарали халқаро контроль ўрнатилишига тарафдор. Контроль тўғрисидаги Сиз, Америка Қўшма Штатларининг жаноб Президенти қиладиган таклифларни қабул қилишга тайёрмиз, лекин Сиз ҳам ёппасига ва батамом қуролсизланиш тўғрисидаги бизнинг таклифларимизни қабул қилинг. Ана ўшанда қуролсизланиш тўғрисидаги музокаралар ҳеч қандай боши берк кўчага кириб қолмайди.

Биз ҳалол қуролсизланишни истаймиз, бошқа мамлакатларнинг хавфсизлигига зарар келтирадиган қулайликлар олмоқ учун ҳеч ким ва ҳеч қачон қуролсизланишдан фойдалана олмаслигини таъминлаш ниятида қуролсизланиш чоғида ҳамма давлатлар учун тенг шароит бўлишини истаймиз. Бизнинг таклифларимиз қуролсизланиш тўғрисидаги битимни амалга оширишнинг ҳар бир босқичида қаттиқ контроль бўлишини кўзда тутади. Батамом қуролсизланиш амалга оширилганидан кейин, жуда синчиклаб ўтказиладиган контроль талаб қилинади, деб ҳисоблаймиз. Контроль органлари учун ҳеч қандай вето бўлмаслиги, ҳеч қандай тақиқ бўлмаслиги, ҳеч қандай чеклаш бўлмаслиги, улар истаган жойларига истаган вақтда бемалол бора оладиган бўлишлари лозим. Контроль органлари учун биз буни таъминлашга тайёрмиз. Фақат жуда қаттиқ контроль остида ёппасига ва батамом қуролсизланилган шароитдагина ишонч ҳосил қилиш мумкин ва давлатларнинг тинч-тотув яшаши учун амалда бундай шароит вужудга келтириш мумкин, бундай шароитда ҳеч бир мамлакат ёки мамлакатлар группаси бошқа мамлакатларга ҳужум қилмоқ учун махфий равишда қуроллана олмайдиган бўлиб қолади.

Бизнинг нуқтаи назаримиз мана шу. Ғарб вакиллари, Совет Иттифоқи контролни қабул қилмаётир, деб такрорлаб беришни тарк қилишлари учун бундан кўра янг қандай равшанроқ гап айтиш керак!

Совет Иттифоқи контролни истамайди, деган уйдирмаларнинг ҳаммаси фақат бир нарсани, у ҳам бўлса, ўзини эркин дунё деб атаётган мамлакатларда одамларни қандай қилиб эркин алдаётганликларини кўрсатади, холос. Лекин биз ҳақиқий контроль тарафдори эканлигимизни бизнинг дунё, социалистик мамлакатлар дунёси жуда яхши билади ва бундан жуда яхши хабардор. Аммо, «эркин информация» шароитидаги «эркин дунё» эса, жамиятни эркин алдай беришлари мумкинга ўхшайди ва одамларни лақиллатмоқ учун ёлғонлиги очиқ кўриниб турган даъволарни такрорламоқдалар.

19 июнда Вашингтонда Совет Иттифоқи ва Америка Қўшма Штатлари ўртасида қуролсизланиш масалаларига бағишланган музокаралар бошланади. Ниҳоят, бу сафар биз Америка Қўшма Штатларининг бу масалада конструктив йўл тутганлигини кўрамиз, деб умид қилгимиз келади.

Президент Кеннеди билан биз фикрлашиб олган бошқа бир масалага ядро қуроли синовларини тақиқлаш тўғрисидаги масалага энди тўхталиб ўтмоқчиман.

Биз бу масала устида Женевада Қўшма Штатлар ва Англия билан қарийб уч йилдан бери музокаралар олиб бормоқдамиз. Музокаралар бошланган вақтдаёқ биз шартнома лойиҳасини Ғарб давлатларининг муҳокамасига киритган эдик. Бу лойиҳа музокараларда қатнашувчиларнинг ҳаммасининг манфаатларига мос бўлиб тушганлигига ва музокаралар давомида биз Ғарб давлатларининг бир қанча истакларини қабул қилганлигимизга қарамай, музокаралар бирор конкрет натижа бермади.

Ҳозир янги қийинчиликлар туғилди. Ғарб давлатлари контроль формалари тўғрисидаги бизнинг таклифимизни қабул қилишдан қатъиян бош тортмоқдалар.

Бизнинг таклифимизнинг моҳияти нимадан иборат? Буни қисқача баён қилиб ўтишга ижозат бергайсиз. Дастлаб биз, Ғарб давлатларининг синовлар тўхтатилганлигини контроль қилувчи системанинг ижроия органига томонлар бир-бири билан келишиб тайинлаган бир киши бошчилик қилсин, деган таклифларига рози бўлиш мумкин деб ҳисоблаган эдик. Лекин Конгодаги воқеалар бизни хавотирликка солиб қўйди, дейиш мумкинки бизнинг ақлимизни киритди. Конго Республикаси ҳукумати шу мамлакат устидан ўзларининг мустамлакачилик ҳукмронликларини қайтариб олишга уринган Бельгия мустамлакачиларига қарши курашда ёрдам сўраб Бирлашган Миллатлар Ташкилотига мурожаат қилди. Шу муносабат билан Хавфсизлик Кенгаши ва Бош Ассамблея бир қанча тузуккина қарорлар қабул қилдилар. Хўш, кейин нима бўлди?

Ўзини бетараф киши қилиб кўрсатаётган жаноб Хаммаршельд Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг Бош секретари бўлиш мавқеидан фойдаланиб, Хавфсизлик Кенгашининг ва Бош Ассамблеянинг бу қарорларини мустамлакачилар манфаати фойдасига талқин қилди ва амалга оширди. Конго Республикаси бош министри Патрис Лумумба — мустамлакачиларнинг босқинчилигига қарши Бирлашган Миллатлар Ташкилотидан қуролли кучларни ёрдамга юборишни сўраган ҳукумат бошлиғи Патрис Лумумбанинг ёвузларча ўлдирилганлиги мана шуни кўрсатмайдими, ахир? Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг яккабош Бош секретаридан иборат ижроия органининг ўзбошимчалиги қандай оқибатларга олиб келиши мумкинлигини Конго халқининг бошига тушган фожиа яққол кўрсатди. Бундай ҳаракатларнинг такрорланишига йўл қўймаслик учун ҳамма чораларни кўриш керак. Халқларнинг манфаатлари, тинчликни сақлаш манфаатлари шуни талаб қилади.

Худди шунинг учун ҳам Совет ҳукумати ядро қуроли синовларини тўхтатиш тўғрисидаги шартноманинг бажарилиши устидан қилинадиган контроль давлатларнинг мавжуд уч группаси—социалистик мамлакатларнинг, Ғарб ҳарбий блокларида қатнашувчи мамлакатларнинг ва бетараф сиёсат ўтказаётган мамлакатларнинг вакиллари иштироки билан амалга оширилиши лозим, деган қатъий фикрга келди. Давлатларнинг ана шу группасидан иборат бўлган вакиллар фақат келишилган қарорларгина қабул қилишлари мумкин.

Совет Иттифоқи ўзи учун алоҳида қулайлик берилишини талаб қилгани йўқ ва талаб қилмайди. Биз контроль комиссияда ҳукмронлик қилишни истамаймиз, лекин бизнинг устимиздан алла кимларнинг ҳукмронлик қилишига ҳам йўл қўймаймиз. Шартноманинг бошқа қатнашчилари қандай ҳуқуқларга эга бўлса, биз ҳам ўзимизга худди шундай ҳуқуқлар берилишини талаб қилаётирмиз. Контроль ташкилотнинг суиистеъмол қилишига йўл қўймасликка интиламиз.

Хўш, Ғарб давлатларининг муддаоси нима? Улар шартномани якка ўзи талқин қиладиган ва ижро қиладиган қандайдир «бетараф» кишини бизга зўрлаб қабул қилдирмоқдалар. Хуллас, улар бу мансабга қандайдир янги Хаммаршельдни қўнқайтириб қўймоқчилар, унинг мамлакатимизнинг бутун территориясида ўтказиладиган контролга бошчилик қилишини истайдилар. Агар очиғини айтадиган бўлсак, у, бизнинг территориямизда Ғарб манфаатларини кўзлаб бемалол разведка ўтказадиган киши бўлиб қолади. Ўз-ўзидан маълумки, биз бунга рози бўлолмаймиз ва ҳеч қачон рози бўлмаймиз, чунки бунда гап бизнинг мамлакатимизнинг хавфсизлиги тўғрисида бораётир.

Хуллас, шу нарса кўриниб турибдики, ядро қуроли синовларини тўхтатиш тўғрисида Женевада бўлаётган музокараларда Ғарб давлатларининг позицияси сабабли битимга келиш қийин. Модомики шундай экан, ядро синовларини тўхтатиш масаласини ёппасига ва батамом қуролсизланиш тўғрисидаги асосий, кардинал масала билан биргаликда кўриб чиқиш яхшироқ бўлмасмикин. Мен Венада Президент Кеннедига шуни айтдим.

Ядро қуроли синовларини тўхтатиш ракета-ядро урушининг олдини олишга ўзидан-ўзи олиб келмаган бўлур эдики, бу нарса ҳар бир кишига равшан, албатта. Ядро қуроли синовларини ўтказишни тақиқлаб қўйиш мумкин, лекин бу қуролнинг мавжуд запаслари сақланиб қола беради-ку, бу қуролни ишлаб чиқариш давом эта бериши ва, бинобарин, бу қуролни кўпайтириш давом эта бериши мумкинку, ахир. Бинобарин, ракета-ядро уруши хавфи кучая беради. Мутлақо равшандирки, ядро қуроли синовларини тўхтатиб қўйишнинг ўзигина зўр бериб қуролланишнинг йўлини тўсадиган қандайдир ғов бўлолмас эди.

Ғарб давлатлари тутган позиция орқасида ядро қуроли синовларини тўхтатиш тўғрисида Женевадаги музокараларда бир битимга келиш мушкуллиги яққол кўриниб турибди.

Ёппасига ва батамом қуролсизланиш масаласини кечиктирмай ҳал қилиш ҳозир асосий вазифадир. Биз, Қўшма Штатлар Президентига бундай дедик: ҳар иккала проблемани — синовларни тўхтатиш проблемаси билан ёппасига ва батамом қуролсизланиш проблемасини бир-бирига боғлаб ҳал қилишайлик. Шундай қилинганида контроль бўйича ижроия органи тузиш тўғрисида ҳам битимга келиш осонроқ бўлади. Ёппасига ва батамом қуролсизланилган шароитда давлатларнинг хавфсизлиги масаласи бошқача тарзда қўйилади: армиялар бўлмайди ва бир давлатнинг иккинчи давлатга ҳужум қилиш хавфи бўлмайди. Бундай шароитда Совет ҳукумати Ғарб давлатларининг контроль тўғрисидаги таклифларини қабул қилиши мумкин бўлиб қолади. Контроль системаси ҳеч бир кимса томонидан, шу жумладан, ўз территориясида контроль ўтказилаётган давлат томонидан ҳам ҳеч қандай чекланилмайдиган контроль ўтказилишини кўзда тутишига рози бўламиз. Ана ўшанда контролдан бирор давлатга қарши разведка ўтказиш мақсадида фойдаланиш мумкин деган ҳар қандай хавотирликка ўрин қолмайди. Мантиқий ишнинг ўзи ҳам шудир, чунки модомики, армиялар бўлмаганидан кейин, зўр бериб қуролланиш бўлмаганидан кейин, у ҳолда давлатларнинг ҳеч қандай ҳарбий сирлари ҳам бўлмайди, ана ўшанда Ғарб мамлакатларининг вакиллари бизнинг мамлакатимиздаги истаган эшикларига, истаган заводга ёки институтга киришлари мумкин бўлиб қолади, худди шу каби уларнинг мамлакатларида ҳам бизнинг вакилларимиз шундай қила оладиган бўлиб қоладилар.

Ёппасига ва батамом қуролсизланиш тўғрисида битимга келинмаган шароитда ядро қуроли синовларини тўхтатиш тўғрисида битимга келиш имкониятига баҳо берилаётганида яна битта муҳим ҳолатни ҳам назар-эътиборга олмаслик мумкин эмас. Уч давлат—Совет Иттифоқи, Америка Қўшма Штатлари ва Англия ўртасида ядро қуроли синовларини тўхтатиш тўғрисида музокаралар олиб борилаётган бир вақтда Франция синовлар ўтказмоқда, жаҳон жамоатчилиги ва ҳукуматларнинг норозиликларига эътибор бермаётир, Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг давлатларни бундай синовлар ўтказишдан ўзларини тийиб туришга чақириб неча марталаб чиқарган қарорларини назар-эътиборга олмаётир. Шундай ҳолат вужудга келаётирки биз Женевада Ғарб давлатлари билан битимга келиш йўлини қидираётган вақтимизда, шу Ғарб давлатларининг иттифоқчиси бўлган Франция эса, ядро қуроли синовларини давом эттирмоқда ва Женевадаги музокараларнинг менга дахли йўқ деб айтмоқда. Бинобарин, ўзининг Совет Иттифоқига қарши қаратилганлигини яширмаётган агрессив ҳарбий блок бўлган НАТОнинг қатнашчиси Франция ўз ғарбий иттифоқчиларининг манфаатлари йўлида ядро қуролини такомиллаштириш имкониятига эга бўлиб турибди.

Бундан ташқари, шу нарсани ҳам ҳисобга олиш керакки, бошқа мамлакатлар ҳам тегишли илмий-техника имкониятларига эга бўлиб қолганларидан кейин, Франциядан ўрнак олишлари мумкин.

Албатта, Ғарб давлатларининг ўзларига хос мантиқни тушуниш мумкин, улар шу блоклардаги ўз иттифоқчиларига ишонмасалар керак ва ўзларидаги ядро қуролига таяниб, ўз мустақилликларини таъминлашни истаётган бўлсалар керак. Масалан, Франция президенти генерал де Голлнинг айтишича, Франциянинг мустақил сиёсат ўтказиш имкониятини таъминламоқ учун у ўзининг ядро қуролига эга бўлишни истайди. Лекин Ғарб ҳарбий блоклар тўрига тушиб қолган бошқа мамлакатлар ҳам ядро қуроли синовларини тўхтатиш тўғрисидаги битимни имзолаган давлатлар бу қуролни ўз қўлларида сақлаб қолаётган шароитда ядро синовларини тўхтатиш тўғрисидаги битимдан умидвор бўлгимиз келмайди, дейишлари мумкин-ку, ахир. Улар ҳам синовлар ўтказилишини оқламоқ ва ўз ядро қуролини вужудга келтиришга ва «ядро клуби» деб аталган гуруҳга киришга интилмоқ учун ҳозир Франция келтираётган далиллардан фойдаланишлари мумкин-ку, ахир. Бу, албатта, тинчлик ишига зарарли бўлган мантиқдир. Бундай мантиқдан мана шу ялпи қирғин қуролига таянишни давом эттириб, ядро қуролидан воз кечишни истамаётган Ғарбдаги доиралар фойдаланишлари мумкин ва ҳозир фойдаланмоқдалар.

Мана шуларнинг ҳаммаси бизни бир хулосага, ядро қуроли синовларини тўхтатиш масаласини ёппасига ва батамом қуролсизланиш вазифаси билан бирлаштириб ҳал қилиш керак, деган хулосага олиб келмоқда. Вужудга келган шароитда бундан бошқача йўл топиш мумкин бўлмаса керак.

Президент билан фикр олишиш вақтида биз ёппасига ва батамом қуролсизланиш проблемаси билан ядро қуролининг ҳамма синовларини тўхтатиш проблемасини бир-бирига боғлаб ҳал қилиш тўғрисидаги ўз нуқтаи назаримизни батафсил баён қилиб бердик. АҚШ ҳукумати бизнинг нуқтаи назаримизни тўғри тушуниб олишини истар эдик. Бу эса, битимга келмоқ учун асос топишга ёрдам берган бўлур эди.

Халқлар ҳукуматлардан тинчликни таъминламоқ учун ёппасига ва батамом қуролсизланиш масаласини ҳал қилишни тезлатишларини кутмоқдалар. Шу сабабли бутун жаҳон жамоатчилиги бу проблемани ҳал қилишга қизиқмаётган ҳукуматлар музокараларни орқага сура бермасинлар ва чўза бермасинлар, деб, қуролсизланиш проблемасини кўп йиллардан бери қуруқ гап сотиш чангалига солиб қўйдилар, энди шундай қилишни бас қилсинлар, деб баланд овоз билан талаб этмоқда.

Энди Германия масаласига ўтишга ижозат бергайсиз. Бу масала Президент Кеннеди билан бўлган суҳбатларимизда катта ўрин олди.

Совет ҳукумати бу масала ҳақидаги ўз позициясини кўп марталаб баён қилди. Ғарб давлатлари Совет ҳукуматининг бу таклифлари бизга етарли равишда маълум эмас, деб шикоят қила олмайдилар. Германия билан сулҳ шартномасининг йўқлиги Европада жуда ҳам ғайри нормал ва хатарли аҳвол вужудга келтирганлигини гитлерчилар Германиясига қарши урушда биз билан бирга қатнашган Англия, Америка Қўшма Штатлари, Франция ва бошқа мамлакатларнинг ҳукуматларини ишонтирмоқ учун биз ҳамма чораларни кўрдик ва кўрмоқдамиз. Уруш тамом бўлганидан кейин давлатлар ўртасида сулҳ шартномалари имзоланиши лозимлиги ҳамиша эътироф қилиниб келинди. Шундай қилиш одат бўлиб қолди ва айтиш мумкинки, халқаро ҳуқуқ нормаси бўлиб қолди. Бунинг мисолларини иккинчи жаҳон уруши тамом бўлганидан кейинги халқаро практикада ҳам топиш мумкин. Гитлерчилар Германияси томонида туриб урушган Италия ва бошқа давлатлар билан бундан 14 йилдан кўпроқ муқаддам сулҳ шартномалари имзоланган эди. Америка Қўшма Штатлари, Англия ва бошқа мамлакатлар 1951 йилда Япония билан сулҳ шартномаси туздилар, лекин шу мамлакатларнинг ҳукуматлари Германия билан сулх шартномаси тузиш керак, деган гапни эшиткилари ҳам келмайди.

Бундай аҳволни бундан буён ҳам сақлаб тура бериш мумкинми, деган савол туғилади. Германия билан сулҳ шартномаси имзоланишидан Европа халқлари ниҳоят даражада манфаатдорку, ахир. Польша, Чехословакия халқлари ва Германия билан қўшни бўлган бошқа ҳамма давлатларнинг халқлари сулҳ шартномаси имзоланишини кўпдан бери кутмоқдалар. Бу шартнома ҳар иккала герман давлатига: Германия Демократик Республикасига ҳамда Германия Федератив Республикасига зарур. Бу давлатларнинг аҳолиси, ниҳоят, иккинчи жаҳон урушининг қолдиқлари тугатилади ва герман халқи қўшни мамлакатлар билан ўз муносабатларини ўзаро ишонч асосига қурадиган бўлиб қолади, деган умид билан яшамоқда.

Масала равшандек бўлиб кўринади. Германия билан сулҳ шартномаси тузмасликнинг иложи йўқ. Шу билан бирга, чегараларни бирор даражада қандайдир ўзгартириш тўғрисида, равшандирки, гап бўлиши ҳам мумкин эмас. Бизнинг фикримиз шуки, Германия билан тузиладиган сулҳ шартномаси Потсдам битимида белгиланган нарсаларни қайд қилиб беради. Германия Демократик Республикаси ҳукумати Германиянинг шу битимга мувофиқ Одер-Нейссе линияси бўйлаб ўрнатилган шарқий чегарасини узил-кесил чегара деб тан олаётганлигини ва бу чегарани герман халқи билан поляк халқи ўртасидаги тинчлик чегараси деб ҳисоблаётганлигини кўп марталаб айтди.

(Давоми иккинчи бетда)

Н. С. ХРУШЧЕВНИНГ

1961 йил 15 июнда радио ва телевидение орқали сўзлаган нутқи

(Боши биринчи бетда)

Зотан, Германия чегараларини ўзгартириш масаласини ҳозир кўтариб чиқиш нақадар бемаъни эканлигини Ғарб давлатларининг ҳукуматлари ҳам тушунаётган бўлсалар керак. Уларнинг вакиллари биз билан бўлган суҳбатларда бу ҳақда неча марталаб гапирганлар. Франция президенти генерал де Голль эса кўпчилик олдида сўзлаган нутқида герман халқи «ғарбдаги, шарқдаги, шимол ва жанубдаги ҳозирги чегараларни шубҳа остига олмасин» деган фикрни айтди. Ҳатто «совуқ уруш» жарчиси ва давлатлар ўртасида эҳтиросларни ловиллатувчи мутахассис бўлган канцлер Аденауэр ҳам, ҳатто унинг ўзи ҳам, Германия Федератив Республикаси чегараларини уруш қилиш йўли билан, куч қўлланиш йўли билан ўзгартиришга уринаётгани йўқ, деган гапларни айтди.

Бас шундай экан, Германиянинг ҳозирги чегараларини урушсиз ўзгартириш мумкин эмаслиги ҳар бир кимсага равшан бўлиб турган пайтда сулҳ шартномаси имзоланмаслигининг сабаби нима деган савол туғилади. Ғарб давлатларининг ҳукуматлари эса биз уруш бўлишини хоҳламаймиз деб ўзлари айтиб туришибди.

Ҳақиқатда мавжуд бўлиб турган нарсани ва халқлар кўпдан бери талаб қилаётган нарсани мустаҳкамлаб қўйиш унчалик қийин иш эмасдек кўринади. Модомики шундай экан, Ғарб давлатларининг ҳукуматлари бу оқилона ишни қилишга нега қўллари бормаётир?

Бунинг сабаби афтидан шундан иборат бўлса керакки, баъзи бир кимсалар тинчлик тўғрисида оғизда гапирадилар-у, аммо иккинчи жаҳон уруши вақтидан қолган йилтираб турган чўғни қулай пайт келганда ловиллатиб, янги уруш ёнғинини ёндирмоқ учун шу чўғни амалда сақлаб қолмоқчилар. Ғарбий Германияда янгидан-янги дивизиялар тузилаётганлигини, канцлер Аденауэр эса ўз армияси учун атом қуроли талаб қилаётганлигининг сабаби ҳам мана шу. Шуларнинг ҳаммаси нима мақсад билан қилинаётир? Ғарбий Германиянинг ҳозирги кунда қўлида бўлган нарсаларни сақлаб қолмоқ учун йирик армиянинг ҳам, атом қуролининг ҳам ҳожати йўқку. Лекин Ғарбий Германияда ўзгаларнинг мулкига ҳали ҳам кўз олайтираётган ва мавжуд чегаралар билан қаноатланишни истамаётган кучлар бор. Ҳозирги замон шароитида чегараларни ўзгартиришга уринишнинг оқибати нима бўлади? Бунинг оқибати уруш бўлади ва уруш бўлганда ҳам термо-ядро уруши бўлади.

Шу сабабли Германия билан сулҳ тузишга қарши бўлганларнинг позицияси халқларни хавотирликка солмаслиги мумкин эмас. Халқлар: агар сизлар тинчлик тарафдори бўлсангиз буни амалий иш билан исбот қилингиз — сулҳ шартномасини имзолангиз ва ўз сиёсатингизни шунга мувофиқ қилиб ўтказингиз деб айтишга ҳақлидирлар.

Президент Кеннеди мен билан бўлган суҳбатлар вақтида, Ғарб давлатларининг Ғарбий Берлин аҳолиси олдида қандайдир мажбуриятлари бор ва ҳатто Германия билан сулҳ шартномаси тузилган тақдирда ҳам бу мажбуриятларга дахл қилиниши мумкин эмас, деган важларни айтди. Ғарб мамлакатларининг бошқа вакиллари ҳам шундай важларни айтмоқдалар. Бироқ, модомики, шу мажбуриятларнинг ҳаммаси гитлерчилар Германиясининг таслим бўлганлиги ва муваққат иттифоқчилик битимлари фактидан келиб чиқаётган ва, бинобарин сулҳ шартномаси тузилганигача қадаргина кучга эга бўлиши мумкин бўлган мажбуриятлардан иборат экан, бундай ҳолда қандай мажбуриятларни сақлаб қолиш тўғрисида гап бўлиши мумкин деган саволни қўйиш табиийдир. Яна бунинг устига Ғарбий Берлинга нисбатан умуман ҳеч қандай алоҳида иттифоқчилик мажбуриятлари йўқ. Иттифоқчилик мажбуриятлари Германиянинг бутун территориясига тааллуқли мажбуриятлар эди. Ғарб давлатларининг ўзлари ана шу битимларни қўпол равишда буздилар. Улар Ғарбий Германияни милитаристик давлатга айлантирдилар, бизга қарши қаратилган ҳарбий блок туздилар ва бу блокда Германия Федератив Республикаси биринчи даражали роль ўйнамоқда. Гитлерчиларнинг қўшинларига қўмондонлик қилган, Совет Иттифоқида, Польшада, Чехословакияда, Албанияда, Югославияда, Францияда, Грецияда, Бельгияда, Норвегияда ва бошқа мамлакатларда йиртқичликлар қилган генераллар ҳозирги вақтда НАТОда қўмондонлик мавқеини эгаллаб турибдилар.

Ҳамма вақт шундай бўлиб турганки сулҳ шартномаси имзолангандан кейин шу шартноманинг кучи жорий қилинадиган жамики территорияда таслим шартлари ўз кучини йўқотади ва бутун территория оккупация тартибларидан озод қилинади. Шу сабабли Германия Демократик Республикаси территориясида жойлашган Ғарбий Берлин гитлерчилар Германияси таслим бўлганидан кейин ва оккупация режими жорий қилинганидан кейин ўрнатилган ҳамма шартлардан сулҳ шартномаси имзолангандан сўнг тамомила халос бўлади.

Шуни айтмоқ керакки, Германия билан сулҳ шартномаси тузиш тўғрисида, бинобарин эса Ғарбий Берлиндаги аҳволни нормаллаштириш тўғрисида гап очилганида Ғарб мамлакатларининг вакиллари кўпинча юридик далилларни бир ёққа йиғиштириб қўйиб, иззат-обрў мулоҳазаларини рўкач қила бошлайдилар. Лекин бундай уринишлар учун ҳам ҳеч қандай асос йўқ. Мен яқиндагина бўлиб ўтган бир мисолни айтиб бермоқчиман.

Биз Америка Қўшма Штатлари билан бирга Японияга қарши урушган эдик, халқларимиз биргаликда ўз қонларини тўккан эдилар. Совет Армияси Япон қўшинларининг асосий ядроси бўлган Квантун армиясини Маньчжурияда тор-мор келтирди. Совет Иттифоқи Японияга қарши урушган Қўшма Штатлар ва бошқа давлатлар билан бирга Япониянинг урушдан кейинги ривожланишини контроль қилиб туриш тадбирларини ишлаб чиқишда қатнашди. Вашингтонда Узоқ Шарқ комиссияси ва Япония учун Иттифоқ кенгаши тузилди. Бу Кенгаш Токиода жойлашган эди. Шу органларда совет вакиллари тенг ҳуқуқли асосда жуда актив қатнашдилар.

Лекин Япония билан сулҳ шартномаси тузиш лозим бўлиб қолди. Бизнинг иттифоқчиларимиз Совет Иттифоқининг фикри билан ҳисоблашмай Япония билан бир ёқлама тузилган шартномани имзоладилар. Ҳозир гап бошқа масала устида, яъни бу масалада Америка Қўшма Штатлари ўз иттифоқчисига қандай муомала қилганлиги устида бораётганлиги сабабли ўша вақтда Япония билан сулҳ тузиш масаласида Совет Иттифоқининг позициясини белгилаб берган нарсаларга тўхталиб ўтирмайман. Америка Қўшма Штатлари Япония учун тузилган Иттифоқ Кенгашини ўзбошимчалик билан тугатиб, Совет вакилларини ҳамма ҳуқуқларидан маҳрум қилиб қўйди. Аслини олганда бизнинг вакилларимиз ер билан осмон ўртасида қолди; уларни Токиодан ҳар қандай йўллар билан сиқиб чиқардилар.

Ваҳоланки, Япониянинг таслим бўлиш фактидан келиб чиққан муайян ҳуқуқларимиз ва мажбуриятларимиз бор эди ва булар тегишли битимларда кўрсатиб ўтилган эди. Кўриб турибсизки, америкаликлар ўша вақтда Совет Иттифоқининг ҳуқуқлари билан ҳам, халқаро битимлар билан ҳам ҳисоблашмадилар. Улар атом қуроли соҳасида ўзларининг устунликларига таяниб, ўз шартларини фақат енгилган Япониягагина эмас, Япония билан бўлган урушда ўзларига иттифоқчи бўлган давлатларга ҳам зўрлаб қабул қилдиришга интилдилар.

Биз Германия билан тузиладиган сулҳ шартномасининг лойиҳасини тузиб, бундан икки йилдан кўпроқ вақт муқаддам эълон қилган эдик. Бу лойиҳада собиқ иттифоқчиларимизнинг, ҳаттоки, немисларнинг ўзларининг ҳам манфаатларига нуқсус етказадиган ҳеч бир нарса йўқ.

Гитлерчиларга қарши коалицияда қатнашган ҳамма иттифоқчиларнинг берган жамики қурбонларига қараганда ҳам, кўп марта ортиқроқ қурбонлар берган Совет Иттифоқи Европадаги вазиятни нормаллаштирмоқ, ҳар иккала герман давлати билан муносабатларни нормаллаштирмоқ учун сулҳ шартномаси тузишни таклиф қилиб келмоқда. Қўшма Штатлар, Англия ва Франция эса Германия Федератив Республикаси билан биргалашиб, бу сулҳ шартномасини имзолашни истамай келаётирлар, номуайян ва хатарли аҳволни сақлаб қолишга интилаётирлар. Улар ўтган урушнинг қолдиқларини сулҳ шартномаси тузиш йўли билан тугатишдан бош тортмоқдалар ҳамда Ғарбий Берлинда оккупация режимини ва ўз қўшинларини сақлаб қолишни талаб қилмоқдалар.

Ақли расо бўлган ҳар бир киши, сулҳ шартномасини имзолаш давлатлар ўртасидаги муносабатларни яхшилашга олиб борадиган йўл эканлигини тушунади. Сулҳ шартномасини тузишдан бош тортиш, Ғарбий Берлиндаги оккупация режимини абадийлаштириш, «совуқ уруш»ни давом эттиришга қаратилган йўлдир. «Совуқ уруш»ни чинакам урушдан ажратиб турган чегара қаердалигини ким айтиб бера олади? «Совуқ уруш» чинакам уруш учун тайёргарлик, куч тўплаш эканлиги равшан эмасми, ахир.

Германия билан сулҳ шартномаси тузишни янада орқага суриш нақадар жиддий хавф туғдираётганлигини ҳамма тушуниб олсин, деб мен шу гапларни айтаётирман.

Германия билан сулҳ шартномаси имзолашни, Ғарбий Берлинни эркин шаҳарга айлантиришни таклиф қилаётганимизда бизни, сиз Ғарб давлатларини шу шаҳарга кириш ҳуқуқидан маҳрум қилмоқчисиз деб айбламоқдалар. Лекин бу нотўғри, пуч гап. Ғарбий Берлинга эркин шаҳар статусини бериб қўйишнинг маъноси шу бўлур эдики, бу шаҳар билан иқтисодий ва маданий алоқаларда бўлишни истаган жаҳоннинг ҳамма мамлакатлари шу алоқаларни бемалол амалга ошириш ҳуқуқига ва имкониятларига эга бўлур эдилар. Албатта, унинг учун Ғарбий Берлинни ташқи дунё билан боғлайдиган алоқа йўлларини ўз территориясидан ўтказувчи мамлакат билан битим тузиш талаб қилинади. Шундай бўлиши нормал бир ҳолдир. Акс ҳолда ўз территориясида Ғарбий Берлин жойлашган давлатнинг суверенитети хавф остида қолади.

Ғарб давлатларининг ҳукуматлари, биз Ғарбий Берлиндаги аҳолининг эркинлигини ва фаровонлигини ҳимоя қилишга ваъда берганмиз, деб даъво қилишади. Аммо тўрт давлат ўртасида Берлин тўғрисида тузилган битимларда Америка Қўшма Штатлари, Англия ва Франциянинг мана шу мажбуриятлари тўғрисида ҳеч бир сўз айтилмаган. Ғарбий Берлин аҳолиси учун эркинликни таъминлаш керак деган идеянинг ўзи ҳеч кимда эътироз туғдириши мумкин эмас. Худди Совет Иттифоқининг ўзи Ғарбий Берлиндаги сиёсий ва социал режим шу шаҳарнинг аҳолиси хоҳлаган тарзда бўлсин, деб таклиф қилаётир.

Демак, Ғарбий Берлиннинг эркинлигига ҳеч қандай даҳл қилинаётгани йўқ, худди шунингдек, бу шаҳарга кириш ҳам тўсиб қўйилаётгани йўқ. Биз такрор айтиб келдик ва такрор айтамизки, сулҳ шартномаси эркин шаҳар Ғарбий Берлиннинг эркинлигини таъминламоқ ва Ғарбий Берлиннинг ташқи дунё билан бемалол алоқа қилиб туришини амалга оширмоқ учун барча зарур шароитни вужудга келтиради.

Ўз-ўзидан маълумки, Ғарбий Берлинга кирадиган йўл масалаларини ҳал қилишда ҳамма қабул қилган халқаро нормаларга амал қилиниши керак, яъни шу йўлларни ўз территориясидан ўтказган мамлакатнинг территориясидан фақат шу мамлакат ҳукуматининг розилиги билан фойдаланиш керак.

Бундай аҳволни ҳамма нормал бир нарса деб эътироф қилмоқда. Модомики, шундай экан, Ғарбий Берлинга олиб борадиган йўлдан ўтиш учун Германия Демократик Республикасининг розилигини сўраш керак бўлишини ғайри нормал ҳол деб ҳисоблашнинг сабаби нима? Ғарбий Берлинга қуруқликдан борадиган йўллар Германия Демократик Республикасининг территорияси орқали ўтадику, сув йўллари ҳам шу мамлакат территорияси орқали, ҳаво йўллари ҳам яна шу мамлакат территорияси орқали ўтади-ку, ахир, шу сабабли Ғарбий Берлин билан алоқа қилиб туришни истаган мамлакатлар сулҳ шартномаси тузилганидан кейин Ғарбий Берлинга кириш тартиби ва шу шаҳар билан алоқалар қилиш тўғрисида Германия Демократик Республикаси ҳукумати билан бамаслаҳат бир фикрга келишлари керак бўлади.

Биз одатдан ташқари ҳеч бир нарсани таклиф қилаётганимиз йўқ. Тенг ҳуқуқли барча давлатлар ўртасидаги муносабатларда қадим вақтлардан бери, юз йиллардан бери, балки кўп юз йиллардан бери шундай бўлиб келган. Бу тартибни биз ўйлаб чиқарганимиз йўқ, бу тартиб фақат де-факто тариқасида эмас, балки де-юре тариқасида ҳам мавжуддир ва аллақачондан бери умумий қоида бўлиб қолган.

Совет ҳукумати сулҳ шартномаси тузишни ва шу асосда Ғарбий Берлиндаги аҳволни нормаллаштиришни таклиф қилаётган экан, фақат тинчликни истаганлиги учунгина, можаролар туғдираётган ва хатарли конфликт туғдириши мумкин бўлган нарсаларнинг ҳаммасини давлатлар ўртасидаги муносабатлардан чиқариб ташлашни истаганлиги учунгина шу таклифни қилаётир. Социалистик мамлакатлар эмас, балки Ғарб давлатлари тинчликка дағдаға қилаётирлар, чунки улар соғлом ақлга хилоф равишда, сулҳ шартномаси тузишни тан олмаймиз ва Ғарбий Берлиндаги оккупация режимини сақлаб қолишга ҳаракат қилаверамиз, деб айтмоқдалар, чунки улар бу шаҳарни курашиб олган эмишлар. Бу — тинчлик сиёсати эмас, бу — давлатлар ўртасидаги муносабатларда бўлган энг элементар нормаларни поймол қилишдир. Бу халқаро муносабатлардаги энг кескин ҳолатни сақлаб қолиш истагидир ва ҳаттоки, уруш очамиз деб қилинаётган дўқдир.

Совет Иттифоқи ва бизнинг дўстларимиз урушни истамайдилар ва биз урушни бошламаймиз. Лекин биз ўз суверенитетимизни ҳимоя қиламиз, ўз эркинлигимизни ва мустақиллигимизни ҳимоя қилмоқ учун ўзимизнинг муқаддас бурчимизни бажарамиз.

Агар бирор мамлакат тинчликни бузса ва ўзгаларнинг чегараларини — қуруқликдаги, осмондаги ёки сувдаги чегараларини босиб ўтса, у мамлакат агрессия оқибатлари учун бутун масъулиятни ўз зиммасига олади ва унга тегишли зарба берилади.

Президент Кеннеди билан бўлган учрашувларимиз ва суҳбатларимиз ҳақида жаҳон матбуотида кўп фикрлар баён қилинмоқда. Шу фикрлар орасида Қўшма Штатларда ҳам, Англияда ҳам, Францияда ҳам, Ғарбий Германияда ҳам айтилган оқилона фикрлар кўп. Германия Демократик Республикаси ва бошқа социалистик мамлакатлар тўғрисида мен гапирмайман ҳам. Лекин соғлом ақл-идрокдан маҳрум бўлган, Совет Иттифоқи билан музокаралар олиб боришга қарши чиқаётган, коммунизмга қарши салб юриши бошлашга даъват қилаётган дарғазаб одамлар бор. Улар янгидан-янги иғвогарликлар ташкил қилмоқдалар. Венада бўлган учрашув вақтида Германия Федератив Республикасида реваншчиларнинг жуда кўп йиғинлари ўтказилганлиги, бу йиғинларда Аденауэр ҳамда Бонн ҳукуматининг бошқа раҳбарлари урушқоқлик руҳи билан суғорилган нутқлар сўзлаганликлари ҳам тасодифий эмас.

Халқаро вазиятни нормаллаштиришга қарши бўлганлар Ғарбий Берлинда янги катта иғвогарлик бошладилар. У ерда июннинг бошидан бери Ғарбий Германия парламенти комитетларининг мажлислари ўтказилмоқда, гарчи Ғарбий Берлин ҳеч қачон Германия Федератив Республикаси составига киритилмаган ва кирмаган бўлса ҳам, 16 июнда бу ерда бундесрат мажлисини ўтказмоқчилар. Ғарбий Германиянинг ўзида иғвогарликлар ўтказмоқ учун «ҳаёт макони» камлик қилиб қолганга ўхшайди.

Социализмга қарши ғазаб билан ҳаддан ошган одамлар ўз ақл-идрокини қай даражада йўқотиб қўйиши мумкинлигини Канада Америка парламентлараро группасининг яқинда эълон қилинган баёноти кўрсатиб турибди. Бу парламентчилар бамисоли чия бўри дек увилламоқдалар, ядро урушини бошлаймиз деб дўқ қилмоқдалар. Улар ўз ерларида урушни кўрган эмаслар. Улар урушда шахсан қатнашганларми ёки йўқми эканликларини билмайман, лекин модомики, улар ўз мамлакатларини, ўз мамлакатлари билан бирга эса бошқа мамлакатларни ҳам конфликтга итараётган эканлар, демак улар ҳозирги замон термо-ядро урушининг характери нималигини тасаввур қилмаётганликлари мутлақо равшандир. Эндиликда ҳар қандай уруш ҳатто ядросиз, оддий уруш тариқасида бошланган тақдирда ҳам, қирғин ракета ядро урушига айланиб кетиши мумкин. Урушга судраётган телбаларнинг оёқ-қўлини халқлар боғлаб қўйишлари лозим.

Европа халқлари уруш нималигини биладилар. Иккита жаҳон урушида қатнашганмиз. Бундан 20 йил муқаддам бизнинг тарихимиздаги энг оғир ва қонли урушни совет халқига қарши бошлаган эдилар. Душман Москва бўсағасига келиб қолган эди, у Волга бўйига бориб етган эди, совет территориясининг анчагина қисмини эгаллаб олган ва қуритган эди. Лекин Совет Иттифоқи душманнинг тазйиқига бардош бериб, бу урушда енгиб чиқди. Биз Берлинга келдик, урушни бошлаганларнинг жазосини бердик.

Биз яна бир марта жаҳон уруши бўлишини истамаймиз — биз тинчликни истаймиз. Совет халқи Германия Демократик Республикасининг немислари билан яхши ҳамжиҳат бўлиб олди. Совет Иттифоқи билан Германия Демократик Республикаси ўртасида жуда яхши муносабатлар вужудга келди, биз бир-биримизга душманлик қилмасдан, балки дўст бўлишимиз керак, бу дўстлик эса ҳар иккала халққа фойдали ва манфаатли деган эътиқод мустаҳкамланди. Совет кишилари Ғарбий Германия немислари билан ҳам яхши муносабатларда бўлишни истайдилар.

Бизнинг халқимиз французлар билан дўст бўлишни истайди. Биз улар билан бирга бўлиб, гитлерчилар Германиясига қарши урушганмиз ва фашизмнинг нималигини, урушнинг нималигини ҳар қайсимиз ўз тажрибамизда кўриб билганмиз. Биз гитлеризмга қарши коалицияда қатнашган инглизлар, америкаликлар, норвегияликлар ва бошқа халқлар билан дўст бўлишни истаймиз, биз шу халқлар билан бирга бўлиб, ер юзида тинчлик бўлиши учун жанг қилганмиз. Ҳеч бир халқ билан жанжаллашиш учун бизда ҳеч қандай сабаб йўқ. биз жаҳоннинг ҳамма халқлари билан дўст ва иноқ бўлиб яшашни истаймиз.

Шунинг учун ҳам Совет Иттифоқи бошқа мамлакатлар билан биргаликда Германия билан сулҳ шартномаси тузишни таклиф қилаётир. Мана шу тинчликсеварлик таклифини дўқ ёки ҳатто агрессия акти деб айтмоқдалар! Бизнинг ниятларимизни бузиб, бизга туҳмат қилишга, халқларнинг онгини ёлғон гаплар билан заҳарлашга уринаётганларгина мана шундай гапларни айтишлари мумкин.

Биз ҳаммадан бизнинг фикримизни тўғри тушунишларини илтимос қиламиз: Германия билан сулҳ шартномаси тузишни энди ортиқ орқага суриш ярамайди, Европадаги аҳволни шу йилнинг ўзидаёқ тинч йўл билан ҳал қилиш керак.

Сулҳ конференцияси чақириш тўғрисида битимга келингандан кейин биз Германияга қарши урушган мамлакатларнинг ҳаммасини шу конференцияга қатнашишга чақирамиз. Ҳозир масала сулҳ шартномасини имзолаш ёки имзоламаслик тарзида қўйилаётгани йўқ, балки бу сулҳ шартномаси ҳар иккала мавжуд герман давлати билан — Германия Демократик Республикаси ва Германия Федератив Республикаси билан тузиладими, ёки битта герман давлатининг ўзи билан тузиладими ва Германияга қарши урушда қатнашган ҳамма давлатлар шу сулҳ шартномасини имзолайдиларми, ёки давлатларнинг фақат бир қисмигина имзолайдими, деган тарзда қўйилмоқда.

Баъзи мамлакатларнинг ҳукуматлари сулҳ конференциясида қатнашмаймиз, деб олдиндан айтиб қўйдилар. Агар бирор давлат Германия билан сулҳ шартномасини имзолашдан бўйин товласа, Совет Иттифоқи унга афсусланади, албатта, Германия билан сулҳ шартномаси тузишда гитлерчилар коалициясига қарши бўлган мамлакатларнинг ҳаммаси иштирок қилсин деб биз ҳамиша интилиб келдик ва интилмоқдамиз.

Лекин ҳатто баъзи мамлакатлар сулҳ шартномаси тузиш тўғрисидаги музокараларда қатнашишдан бош тортганлари тақдирда ҳам, бу нарса бизни тўхтатиб қўймайди ва биз ҳар иккала герман давлати билан сулҳ шартномаси тузишни истаган бошқа мамлакатлар билан биргаликда шу шартномани имзолаймиз. Агар Германия Федератив Республикаси сулҳ шартномасини имзолашга рози бўлмаса, у ҳолда биз бу шартномани фақат Германия Демократик Республикаси билан имзолаймиз, чунки у сулҳ шартномаси тузишни истаганлигини айтиб қўйди ва ўз территориясидаги Ғарбий Берлинни эркин шаҳарга айлантиришга розилик берди.

Ғарбдаги баъзи бир кимсалар, агар сиз сулҳ шартномасини имзоласангиз биз бу шартномани тан олмаймиз ва ҳатто бу шартноманинг амалга оширилишига халақит бермоқ учун қурол қўлланилади, деган гапларни айтиб, бизга дўқ қилмоқдалар. Улар ҳозир замонлар бошқача эканлигини унутиб қўяётган бўлсалар керак. Совет Иттифоқига нисбатан зўравонлик позициясига таянувчи сиёсат илгари ҳам яроқсиз бўлиб чиққан бўлса, бундай сиёсатнинг энди бутунлай барбод бўлиши турган гап. Совет Иттифоқи давлатлар ўртасидаги муносабатларда куч қўлланилишига қарши. Биз низоли халқаро масалаларни тинч бартараф қилиш тарафдоримиз. Бироқ, биз ҳар қандай зўравонликка тегишли зарба беришга қодирмиз ва бизда ўз манфаатларимизни ҳимоя қилишни таъминлайдиган нарсаларимиз бор.

Венадаги учрашув вақтида Лаосдаги аҳвол тўғрисида ва Лаос масаласини тинч йўл билан бартараф қилиш тўғрисида ҳам фикрлашиб олдик.

Ахборотда бу хусусда айтиладики, Қўшма Штатлар Президенти ва Совет Иттифоқи Министрлар Совети Раиси «лаосликларнинг ўзлари сайлаб олган ҳукумат бошчилигидаги бетараф ва мустақил Лаосни, шунингдек бу бетарафликни ва мустақилликни таъминловчи халқаро битимларни қувватлашларини яна бир марта таъкидладилар ва шу муносабат билан улар Лаосда жанг ҳаракатларини самарали тўхтатишнинг муҳимлигини эътироф қилдилар».

Лаосликлар — тинчликсевар халқ. Бу мамлакат мустақил ривожланиш йўлига тушиб олиб, ҳеч кимга таҳдид қилган эмас ва кескинлик манбаи бўлган эмас. Империалистлар Лаосни ўзлари учун ҳарбий плацдармга, агрессия тайёрлаш учун базага айлантиришга қарор қилганларига қадар шундай бўлиб келди.

Шаҳзода Суванна Фуманинг қонуний ҳукуматига қарши исён ташкил қилинди. Исёнчилар Қўшма Штатлардан қурол-яроғ, ҳарбий кенгашчилар олдилар. Бу мамлакатда тинчлик бузилди, уруш бошланиб кетди. четдан бўлаётган аралашиш сабабли бу урушнинг катта ёнғинга айланиб кетиш хавфи туғилди. Шарқий Жанубий Осиёда тинчлик учун жуда хатарли ҳолат вужудга келди.

Америка Қўшма Штатларининг илгариги ҳукумати ва шу ҳукуматнинг ер юзининг бу районидаги сиёсати Лаосдаги хатарли воқеаларга сабабчи бўлганлигини, бу сиёсат ҳамиша ҳам оқилона сиёсат бўлмаганлигини ҳозир Америка томони яшираётгани йўқ. Шу йилнинг мартида жаноб Кеннеди, мен бошчилик қилаётган ҳукумат Лаосни бетараф ва мустақил давлатга айлантиришга интилади, деб айтди. Совет Иттифоқига келганда биз Лаос ҳарбий блокларнинг қўлида қурол бўлмасдан, балки мустақил ва бетараф давлат бўлсин, бу мамлакатнинг ички ишларига ҳеч ким аралашмасин, деб илгари ҳам ва ҳозир ҳам айтиб келдик ва айтмоқдамиз.

Шундай қилиб, Лаос масаласини тинч йўл билан ҳал қилиш соҳасида битимга келмоқ учун Венадаги учрашув арафасида етарли шарт-шароит бор эди.

Лаос масаласини Президент Кеннеди билан муҳокама қилиш вақтида бир-биримизнинг фикримиз ўртасида ўхшашлик борлиги аниқланди. Мен айтдимки, бу масалани бартараф қилмоқ учун Лаосни мустақил ва бетараф давлатга айлантиришни таъминлаш зарур. Шу билан бирга ички масалалардан ташқи масалаларни аниқ ажратиб қўйиш керак. Лаоснинг ички сиёсатини Совет Иттифоқи ҳам, Қўшма Штатлар ҳам ва бошқа мамлакатлар ҳам белгилаб бериши мумкин эмас ва лозим эмас. Агар мамлакатларнинг биронтаси Лаоснинг қандай яшашини ва унда қандай ҳукумат бўлишини белгилаб берадиган бўлса, у ҳолда Лаос мустақил, бетараф давлат бўлмай қолади, балки четдан туриб бошқариладиган Лаос бўлиб қолади. Бунга эса йўл қўйиб бўлмайди.

Мустақиллик ва бетарафлик позициясида турадиган ҳукуматни Лаосда ҳаракат қилаётган уч сиёсий кучнинг ўзи тузиши лозим. Совет Иттифоқи бундай сиёсатни табриклайди ва бунинг учун қўлидан келган ҳамма чорани кўради.

Шу гапларнинг ҳаммасини мен Президент Кеннедига айтдим. Менда бу айтганларимга Президент тузук тушунаётир деган таассурот туғилди. У, мустақилликни ва бетарафликни эътироф қилиш асосида битта ҳукумат ва бу ҳукуматнинг программасини тузиш тўғрисида Лаосдаги тегишли сиёсий гуруҳлар битимга келишлари учун бизнинг ҳар иккала мамлакатимиз бу гуруҳларга таъсир ўтказиши лозим, деди. Биз бундай йўлни оқилона йўл деб ҳисоблаймиз.

Биз шундай қатъий фикрдамизки, ҳеч ким Лаоснинг ички ишларига аралашмаслиги лозим, чунки, бирор томоннинг аралашуви жуда хатарли оқибатлар туғдириши мумкин. Лаос проблемасини диққат билан ва эҳтиётлик билан ҳал қилиш, Лаосда ички аҳволни тинч бартараф қилиш имкониятини мураккаблаштириб юбориши мумкин бўлган ҳеч бир нарсага йўл қўймаслик керак.

Шу муносабат билан биз шу нарсага эътиборни жалб қиламизки, исёнчиларнинг қўшинларида америкалик офицерлардан ҳарбий кенгашчилар сифатида фойдаланилаётганлиги муайян сиёсий гуруҳнинг томонида туриб, ички ишларга аралашиш демакдир. Бундай йўл тутиш Лаоснинг бетарафлик сиёсатини эътироф қилишга тўғри келмайди ва унинг ички ишларига ошкора аралашишдир. Америка томони бундай аралашишдан қанчалик тез воз кечса, шу қадар яхши бўлади. Агар исёнчиларга кўмаклашишдан иборат ҳозирги сиёсат давом этаверса, бу ҳолда воқеалар ривожланиши ёмон оқибатларга олиб келиши мумкин.

Америка Қўшма Штатларидаги баъзи бир кимсалар Лаосга денгиз пиёда қўшинларини киритиш ва у ерда махсус ҳарбий қўшилмалар ёрдами билан урушни авж олдириш планларидан ҳали ҳам воз кечмаганликлари айниқса йўл қўйиб бўлмайдиган бир ҳолдир. Қўшма Штатларда бу қўшилмаларни нима учундир партизан қўшилмалари деб атайдилар. Ҳақиқатда эса бу қўшилмалар режими Америка Қўшма Штатларининг ҳукмрон доираларига ёқмай қолган халқларга қарши курашишга мўлжалланган диверсиячи ва қўпорувчи отрядларнинг ўзгинасидир. Бундай методларни ишлатмоқчи бўлган кишилар ўзлари учун келиб чиқадиган ҳамма оқибатларни ўйлаб кўрган эмаслар, деб олдиндан айтиб қўйиш мумкин.

Агар Америка Қўшма Штатлари ҳукумати Лаосда тинчлик бўлишига ҳақиқатан интилаётган бўлса, у Женевадаги музокараларнинг тезроқ муваффақият қозонишига ёрдам бериши лозим. Лаосда жанг ҳаракатларини тўхтатиш тўғрисидаги битим бузилаётир, деган ҳар хил уйдирма баҳоналар билан ҳеч ким бу музокараларга тўсқинлик қилмаслиги лозим. Агар бундай фактлар гарчи рўй берган бўлса ҳам, бунинг учун миллий-ватанпарвар кучлар айбли эмас. Бу нарса Америка томонига ва унинг Лаосдаги ҳарбий кенгашчиларига яхши маълум.

Биз Лаосдаги можарони тинч бартараф қилишни таъминламоқ учун куч ва ғайрат сарфлашимизни давом эттира берамиз. Женевадаги музокараларда қатнашаётган ҳамма давлатларни шундай қилишга чақирамиз.

Биз шунга асосланиб иш кўрмоқдамизки, урушга эмас, балки тинчликка ҳақиқатан интилиб, ҳаракат қилинадиган бўлса социал системалари турлича бўлган давлатлар ўртасидаги муносабатларни тинч-тотув яшаш асосига қуриш керак.

Президент Кеннеди билан бўлган суҳбатларда бизлар давлатларнинг тинч-тотув яшаш масаласини турлича тушунаётганлигимиз маълум бўлиб қолди. Президентнинг айтган гапларидан, Ғарб давлатларининг ҳукмрон доираларига ёқмайдиган тартибларни ўз мамлакатларида ўрнатиш учун халқлар томонидан қилинаётган ҳаракатларга қарши қандайдир тўғон солиш керак, деган маъно келиб чиқди.

Агар шундай позицияга ўтиб олинадиган бўлса, у ҳолда бошқа давлатларни контроль қилиб туриш, шу давлатлардаги мавжуд тартибларга қарши, ҳатто халқлар қўзғолон кўтарган тақдирда ҳам бу тартибларни бирор ўзгартиришга йўл қўймаслик тўғрисида битим тузиш ва мажбуриятлар қабул қилиш лозим. Бирор мамлакатнинг халқи социал-сиёсий тузумни ўзгартирмоқчи бўлса, бунга йўл қўймаслик керак бўлиб қолар эканда.

Равшандирки, бу бутунлай нотўғри концепсиядир ва биз бунга рози бўлолмаймиз, албатта. Халқларнинг эркинликка бўлган интилишини ҳеч ким тўхтатиб қололмайди. Халқларни эзиш ва эксплуатация қилиш негизига қурилган режимларнинг ҳаммаси путури кетган режимлар бўлиб, бу режимлар абадий яшай олмайди. Эксплуатация ва зулм қилиш системаси нақадар маккорлик билан тузилган бўлмасин, барибир халқлар эркинликка эришадилар ва золимларни улоқтириб ташлайдилар. Жамиятнинг ижтимоий ва сиёсий турмушида ўзгаришлар бўлиши муқаррар рўёбга чиқадиган процессдир. Бу нарса давлат арбобларининг бир-бири билан битишувига боғлиқ эмас. Агар бирор кимса ақлга сиғмайдиган бундай ишга йўл қўйса, бу масалада бирор битимга келишга уринса, бу билан у жаҳонда бўлаётган воқеалар ва ўзгаришларни тушунмаганлигини ва ўзининг пучлигини кўрсатган бўлур эди.

Халқларнинг тараққиёт сари, яхши турмуш сари бўлаётган ҳаракати йўлига қандайдир ғов солиш мумкин эмас. Инсоният тараққиётининг бутун бориши буни исбот қилган. Бир вақтлар қулдорлик тузуми бор эди. Бунинг ўрнини феодализм олди, кейин феодализм ўрнини капиталистик тузум эгаллади. Янги тузум хийла прогрессив тузум бўлганлиги учун у эски тузумнинг ўрнини эгаллади.

Буюк Британиянинг мустамлакачилик асоратига қарши курашда вужудга келган Америка Қўшма Штатларининг ўзини мисол қилиб кўрсатиш мумкин. Америка халқи қўлига қурол олиб, астойдил озодлик кураши олиб борди ва мустақилликка эришди. Ўз вақтида Америка Қўшма Штатлари воқеаларнинг бундай ривожланишини нормал бир ҳол деб ҳисоблаган эди. Аммо энди халқлар реакцион режимларга қарши, ўзларини эзиб ётган золимларга қарши курашга қўзғолганларида Қўшма Штатлар эски тартибларни сақлаб қолмоқ учун шу мамлакатларнинг ишларига аралашишга уринмоқдалар.

Империалистик давлатларнинг намояндалари озодлик идеяларининг, марксизм-ленинизм идеяларининг янада тарқалишига йўл қўймайдиган воситалар топишга уринмоқдалар. Бирор капиталистик ёки мустамлака мамлакатнинг халқи мавжуд тузумдан норози бўлиб, шу тузумни ўзгартиришга, халқ манфаатларига мувофиқ келадиган янги тартиблар ўрнатишга интилганида империалистик мамлакатларнинг ҳукуматлари дарҳол буни коммунистларнинг кирдикорлари, деб эълон қилмоқдалар, Москванинг қўли билан шу иш бўлди, деб айтмоқдалар ва ҳоказо. Улар бошқа мамлакатларнинг ички ишларига аралашмоқ учун бундай уйдирмалардан баҳона тариқасида фойдаланишдан қайтмайдилар.

У ёки бу мамлакатлардаги реакцион кучларга империалистик давлатларнинг бераётган ёрдами катта хавф туғдиради ва катта чатоқликларга олиб келиши мумкин. Совет халқи ва бошқа эрксевар халқлар ҳеч қайси мамлакатнинг ички ишларига аралашмасликни қатъий талаб қилмоқдалар. Бу — тинчликни таъминлаш учун зарур шартдир.

Ҳар бир халқ мустақил ва эркин миллат бўлиб яшаш ҳуқуқига эга ва ҳеч бир давлат бошқа мамлакатларнинг ички ишларига аралашмаслиги лозим. Капиталистик мамлакатларнинг ичида синфий кураш бораётир. Халқлар ўзларини эзиб ётган золимларга қарши, реакцион режимларга қарши курашмоқдалар. Бу процессларни битимлар тузиш йўли билан тартибга солиш мумкин эмас. Бу масала устида битимга келмоқчи бўлган киши ўзининг тарихий воқеаларни тушунмаётганлигини, жамият тараққиётининг қонунларини тушунмаётганлигини кўрсатган бўлур эди, холос.

Ғарб давлатлари ва айниқса Қўшма Штатлар эътироф қилиши лозим бўлган асосий нарса, бизнинг фикримизча шуки, эндиликда социализм жаҳонда мустаҳкам ўрнашиб олди ва ҳеч ким бу фактни ўзгартиришга қодир эмас. Маълумки, Ғарб давлатларининг ҳукмрон доиралари социалистик тузумни тугатиш планларини туздилар ва тузмоқдалар. Лекин бундай уринишлар муваффақиятсизликка учради ва учрайверади.

Жаҳонда иккита социал системанинг мавжудлигини факт деб билиб, шу асосда иш олиб бориш ва социалистик давлатлар билан капиталистик давлатлар ўртасидаги муносабатларни улар ўртасида тинч ҳамкорлик бўлишини таъминлайдиган қилиб туриш керак. Бу — тинчликни таъминламоқ учун давлатлар ўртасидаги муносабатларда бўлган бирдан-бир оқилона йўлдир.

* * *

Америка Қўшма Штатларининг Президенти билан суҳбатларимиз тўғрисида сизларга, ўртоқлар айтиб бермоқчи бўлган гапларим мана шу. Шуни айтишим керакки, умуман мен бу суҳбатлардан мамнун бўлдим. Агар менга: шу учрашув ўтказиш тўғрисида аҳду паймон қилиш арзирмиди, бу учрашувни ўтказиш арзирмиди, деб савол беришса, мен ҳеч бир ўйлаб турмай бунга жавоб бериб, бундай учрашувни ўтказиш арзир эди, ҳаттоки, бундай учрашувни ўтказиш керак эди, деб жавоб берган бўлур эдим.

Америка Қўшма Штатларининг Президенти билан бўлган суҳбатларимизда на у томон, на бу томон энг ўткир масалаларни қўйиш ва муҳокама қилишдан қайтгани йўқ. Айтиш мумкинки, очиқ кўнгил билан гаплашиб олдик. Биз Қўшма Штатлар ҳукуматининг позицияси билан зўр эътибор бериб танишдик ва бир қанча катта халқаро масалалар устида Совет ҳукуматининг позициясини батафсил баён қилиб бердик. Мана шунинг ўзи ҳам катта аҳамиятга эга. Биз тўла битимга келамиз деб ҳеч ким кутган ҳам эмас, албатта, чунки, бизнинг икки давлатимиз бораётган йўл бир-биридан жуда фарқ қиладики, шундай тўла келишув бўлади, деб кутиш мумкин эмас эди.

Менда шундай таассурот туғилдики, Президент Кеннеди мана шундай қудратли икки давлат ҳукуматлари зиммасидаги катта масъулиятни тушуниб турибди. Етилган халқаро масалаларни ҳал қилиш, мустаҳкам тинчлик йўлида Совет Иттифоқи билан Америка Қўшма Штатлари ўртасидаги муносабатларни яхшилаш йўлида қалашиб ётган тошларни олиб ташлаш мумкин бўлиши учун бу масъулиятни англаш ҳисси келгусида ҳам сақланиб қолади, деган умиддамиз.

Мамлакатларимиз ўртасидаги муносабатларда яхшиланиши керак бўлган жиҳатлар ҳозирги вақтда кўп, бундай аҳвол вужудга келганлигига эса Совет Иттифоқи айбли эмас. Лекин биз Совет-Америка муносабатлари яхшиланиб кетадиган вақт келишига ва бу эса бутун халқаро вазиятга хайрли таъсир ўтказадиган бўлиб қолишига ишонгимиз келади.

Венада биз, айтиш мумкинки, тиғизланган график бўйича ишладик. Улуғ Совет Иттифоқи вакили эканлигимизни англаб турганлигимиз бизга далда берди, вазифамизни енгиллаштирди. Ленинча ташқи сиёсатимизни совет халқи, социалистик мамлакатларнинг халқлари якдил бўлиб қувватлаётганлигини билар эдик. Бутун дунёдаги юз миллионлаб кишиларнинг меҳр-муҳаббати бизнинг томонимизда. Совет ҳукумати тинч-тотув яшашга қаратилган ленинча сиёсатни, халқлар ўртасида тинчлик ва дўстликни мустаҳкамлаш сиёсатини бундан буён ҳам жуда изчиллик билан амалга ошираверади.

Илтифотларингиз учун сизларга ташаккур, азиз ўртоқлар.

Кўришгунча хайр! Тунингиз хайрли бўлсин.

ВЬЕТНАМ ДЕМОКРАТИК РЕСПУБЛИКАСИНИНГ БОШ МИНИСТРИ ЎРТОҚ ФАМ ВАН ДОНГ РАСМИЙ ВИЗИТ БИЛАН СОВЕТ ИТТИФОҚИГА КЕЛАДИ

Совет Иттифоқи билан Вьетнам Демократик Республикаси ўртасидаги дўстлик ва қардошларча ҳамкорлик муносабатларини янада мустаҳкамлаш ва ривожлантириш мақсадида, Совет ҳукуматининг таклифига биноан, Вьетнам Демократик Республикасининг Бош министри ўртоқ Фам Ван Донг бошчилигидаги ҳукумат делегацияси расмий визит билан шу йил 26 июндан 5 июлгача СССР да меҳмон бўлади.

БАРЧА МАЙДОНДАГИ ҒЎЗАЛАРНИ БИР ТЕКИС ГУЛЛАТИБ ОЛАЙЛИК

ҒЎЗА ГУЛЛАДИ

СИРДАРЁ. 16 июнь (телефон орқали олинди). Районнинг илғор колхоз ва совхозлари, бригадалар ғўза парваришини сифатли ташкил этиб, кундан-кунга яхши натижаларга эришмоқдалар.

Карл Маркс номли колхознинг ўртоқ Жаҳон Бадалев, Дўсмурод Хусанов, Максим Горький номли колхознинг Араб Хўжамқулов, «Коммунизм» колхозининг Шаман Фазлиев, Ислом Султонов ўртоқлар бошлиқ бригадаларининг далаларини айланган киши қувонади. Озиқлантириш, культивация, суғориш ишларини бир-бирига боғлаб олиб борган бу бригадаларнинг ғўзалари бирин-кетин гул кўрсатабошлади. Миришкор деҳқонлар шонани гулга, гулни кўсакка айлантириш учун яна ҳам ғайрат билан меҳнат қилмоқдалар.

УСТА ПАХТАКОР

Бектемир Ражабовни уста пахтакор деб тарифлашади. Бу гапда ҳақиқат бор. Бектемир «Фарҳод» совхози тузилгандан буён бригада бошлиғи бўлиб ишлаб келмоқда. Унинг бригадаси ҳар йили ҳам планини бажаради.

Бу йил Бектемир Ражабов бошлиқ бригада ишчилари 180 гектар ерда ғўза ўстирмоқдалар. Ҳозир далаларни айланган киши мўл ҳосилга пухта замин яратилаётганини кўриб қувонади. Культивация ва озиқлантириш, суғориш ишлари бир-бирига боғлаб ўтказилмоқда. Сувчилар қаторларга сувни жилдиратиб оқизиб, ғўзаларнинг қониб сув ичишига эришмоқдалар.

— Ҳар гектар ердан 28 центнердан пахта топшириш мажбуриятини олганмиз,— дейди бригадир,—бунинг учун зарур тадбирлар амалга оширилаяпти, ҳозиргача ғўзамиз иккинчи парваришдан чиқарилди.

Бригаданинг механизаторлари Маҳкам Жўраев, Раҳмон Мавлонов ўртоқлар, айниқса, ғайрат қилишаяпти. Улар сон орқасидан қувмасдан, сифат учун курашмоқдалар.

Барча майдонларда ғўза парваришини сифатли ўтказиб, мўл ҳосил етиштириш учун астойдил ҳаракат қилаётган бу бригада ишчиларидан ўрнак олса арзийди.

Т. БАРАТОВ.

ИШЧАН МЕХАНИЗАТОР

— Мен ҳамма вақт нормани ортиғи билан бажариб келмоқдаман,— дейди Ўрта Чирчиқ районидаги Карл Маркс номли колхоз механизатори Абдуманноп Боймоқов. — бунинг ҳеч бир сири йўқ,—универсални ўз вақтида техника кўригидан ўтказиб тураман. Иш кунининг ҳар бир соати ва минутидан унумли фойдаланаман.

Ҳақиқатан ҳам бу моҳир механизатор мўл ҳосил учун кураш қизғин тус олган ҳозирги кунларда ҳамманинг ҳурматига сазовор бўлмоқда. У культивация нормасини ошириб ишни сифатли бажармоқда.

Шунингдек механизаторлардан Отабек Қўзибоев, Карим Азизов ўртоқлар ҳам культивацияда яхши натижаларга эришмоқдалар.

Мавсумда 1000—1200 гектар ердаги ғўзани культивациядан чиқариш мажбуриятини олган бу илғор механизаторлар культивация қилган далаларнинг ғўзалари серҳосил бўлиб ривожланаяпти.

И. ИБОДОВ.

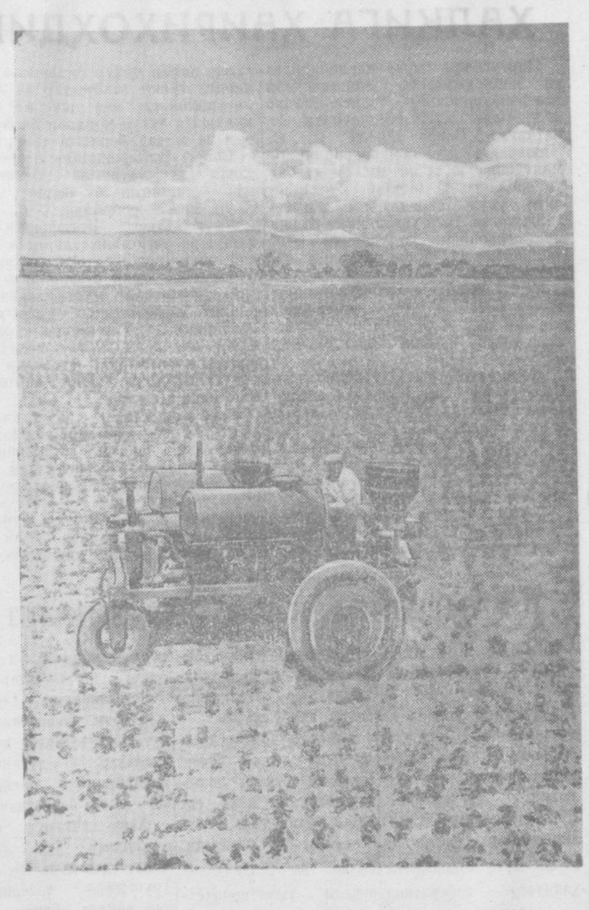

Суратда: Оржоникидзе районидаги «Маданият» колхозининг 2-бригадасида қишлоқ хўжалик зараркунандаларига қарши дори сепиш пайти. А. Абалян фотоси.

МОСКВАДАН ХАТ

„КОЛХОЗ ЕРИНИНГ КИШИЛАРИ"

Яқинда СССР Рассомлар союзи залларида «Колхоз ерининг кишилари» деган темада виставка очилди. Виставкадаги асарлар кундан-кунга ривожланиб ва кўркамлашиб бораётган мамлакатимиз қишлоқлари, кўмкўк водилари ва бепоён далалари мизнинг азамат кишилари ҳаётини тасвирлашга бағишланган.

Виставкада тошкентлик рассомларнинг асарлари ҳам бор. Булар орасида Раҳим Аҳмедовнинг «Далада ҳам ҳарбий» ва Зокир Иноғомовнинг «Пахтани суғориш» деган асарлари томошабинлар диққатини ўзига жалб қилмоқда. Бу картиналар бадиий жиҳатдан пишиқлиги ва Ўзбекистон далаларининг ажойиб табиат манзарасини яхши кўрсата олганлиги билан ажралиб туради. Виставка стендлари орасидан москвалик рассом П. Розиннинг Ўзбекистон қишлоқлари ва унинг қаҳрамон кишиларига бағишланган асарлари ҳам ўрин олган. Унинг «Теримчи қиз» ва «Колхоз бригадири» деб аталган картиналари томошабинларда катта таассурот қолдирмоқда.

«Колхоз ерининг кишилари» виставкасини ҳар куни юзлаб москваликлар катта қизиқиш билан томоша қилмоқдалар.

Қ. АҲМЕРОВ.

Картошка, сабзавот ва қовун-тарвуз етиштиришни кўпайтирайлик

Областимиз қишлоқ хўжалик меҳнаткашлари КПСС Марказий Комитети январь Пленуми қарорларини бажара бориб, етти йилликнинг учинчи йилида 150 минг тонна картошка, 220 минг тонна сабзавот, 160 минг тонна қовун-тарвуз етиштириш юзасидан ўз зиммаларига оширилган мажбурият олганлар. Бу мажбуриятларнинг бажарилиши Тошкент шаҳри ва областнинг бошқа саноат марказлари аҳолисини юқоридаги маҳсулотлар билан таъминлаш ишини кескин яхшилаш имкониятини беради.

Илғор хўжаликлар экишни муваффақиятли тугалладилар, эртаги сабзавотлардан мўл ҳосил етиштирдилар ва ҳозир бу ҳосилни йиғиб-териб олиш ва шаҳар аҳолисига етказиб бериш ишлари қизитиб юборилди.

Оржоникидзе районидаги Ленин номли колхоз, «XXI партсъезд» совхози ва Калинин районидаги Охунбобоев номли, Карл Маркс номли, Сталин номли, «XX партсъезд» колхозларида эртаги сабзавотлардан, айниқса, мўл ҳосил етиштирилди. Бу хўжаликлар ҳар куни Тошкент шаҳри аҳолисига ўнлаб тонналаб сабзавот етказиб бермоқдалар.

Бошқа хўжаликлар ҳам ишни ана шундай уюшқоқлик билан ташкил этиб муваффақиятга эришишлари мумкин эди.

Бироқ областдаги ҳамма шаҳар ва район партия комитетларининг секретарлари, район ижроия комитетларининг раислари, совхоз директорлари ва колхозларнинг раислари ҳам бу қимматбаҳо маҳсулотни етиштиришнинг аҳамиятини тўла тушуниб етдилар деб бўлмайди. Шунинг учун ҳам бир қатор район, колхозлар ва совхозлар экиш планини барбод бермоқдалар. Бу аҳолини етарли миқдорда сабзавот ва картошка билан таъминлашни хавф остида қолдирмоқда.

Янгийўл районининг хўжаликлари (район партия комитетининг секретари Умаров, район ижроия комитетининг раиси Абдунабиев ўртоқлар) экишда, айниқса, орқада қолмоқда, бу районда картошка экиш плани эндигина 42,3 процент ва сабзавот плани 46,9 процент бажарилди. Айниқса Ленин номли (раиси Авазов, партия ташкилотининг секретари Ниёзов ўртоқлар), Калинин номли (раиси Холмуротов ва партия ташкилотининг секретари Федоров ўртоқлар) колхозлар сабзавот, картошка экиш планини жуда ёмон бажармоқдалар.

Бекобод районида (шаҳар партия комитетининг секретари Хуснутдинов, район ижроия комитетининг раиси Абдуллаев ўртоқлар) ҳалигача 111 гектар яъни планда кўрсатилганига қараганда 50 процент кам ерга картошка экилган. Шунингдек ҳалигача 106 гектар ерга сабзавот экилмаган. Дзержинский номли колхозда ишлар айниқса ўлда-жўлда. Бу колхоз картошка экиш планини 40 процент, сабзавот экиш планини бор-йўғи 32,5 процент, қовун-тарвуз экиш планини 50 процент бажарди, холос. Шунингдек бу соҳада Навоий номли колхоз ҳам оқсамоқда.

Оржоникидзе районида ҳам (район партия комитетининг секретари Маҳкамова, район ижроия комитетининг раиси Каримов ўртоқлар) экиш ишлари яхши бораяпти деб бўлмайди. Ҳозиргача бу районда планга нисбатан 32,1 процент ерга сабзавот ва 29,4 процент майдонга картошка экилмаган.

Шу райондаги Свердлов номли (раиси Исмоилов, партия ташкилотининг секретари Гулматов ўртоқлар) колхозда картошка экиш плани эндигина 58,7 процент ва сабзавот экиш плани 58.3 процент бажарилган, Сталин номли колхоз эса планда кўрсатилган ернинг ярмигагина картошка экиб бўлди, сабзавот экиш ҳам бу колхозда 60 процент бажарилди.

Калинин районининг баъзибир хўжаликлари ҳам картошка ва сабзавот экиш планининг барбод бўлишига йўл қўймоқдалар. Масалан, Куйбишев номли колхозда ҳали 38 гектар ерга сабзавот ва 55 гектар ерга картошка экилмаган. «Тошкент» совхози (директори Мухторов, партия ташкилотининг секретари Шомуҳамедов ўртоқлар, картошка экиш бўйича планни 61,7 процент, сабзавот бўйича 69 процент бажарди. «Октябрь» колхози ва «Назарбек» совхозларида ҳам экишнинг ҳаддан ташқари кечиктириб юборилаётганлиги йўл қўйиб бўлмайдиган ҳолдир.

Бўстонлиқ (Тожибоев, Асилбеков ўртоқлар), Оҳангарон (Ладушкин, Қосимов ўртоқлар) ва Гулистон (Жалилов, Назаров ўртоқлар) районлари шунингдек, сабзавотчилик совхозлари тресті (ўртоқ Тожиев)га қарашли хўжаликлар ҳам ғанимат фурсатни бой бермоқдалар. Экиш планининг бажарилишини чўзиб, энг яхши агротехника муддатларини ўтказиб юбормоқдалар. Афтидан бу ва бошқа районларнинг ҳамда хўжаликларнинг раҳбарлари экиш планининг барбод бўлиши картошка, сабзавот экинлари парваришининг яхши йўлга қўйилмаслиги аҳолини бу турдаги маҳсулотлар билан таъминлаш ишига салбий таъсир қилишини ҳалигача яхши тушуниб етмаганга ўхшайдилар.

Партия, совет ва қишлоқ хўжалик органларининг ҳозирги пайтдаги энг муҳим ва кечиктириб бўлмайдиган вазифаларидан бири—картошка ва сабзавот экиш планларининг яқин кунлар ичида бажарилишини таъминлайдиган тадбирларни амалга оширишдан иборатдир. Колхоз ва совхозларнинг раҳбарлари шуни эсда тутсинларки, 25 июндан кейин кечки экинларни (бодринг, карам, сабзи ва картошка) экиш учун энг қулай муддатлар қўлдан бой берилган бўлади. Демак, ҳозирги куннинг ҳар бир соати ва минути ғаниматдир.

ОБЛАСТЬ РАЙОНЛАРИДА КАРТОШКА, САБЗАВОТ ВА ҚОВУН-ТАРВУЗ ЭКИШ ПЛАНИНИНГ БАЖАРИЛИШИ ТЎҒРИСИДА 15 ИЮНГАЧА БЎЛГАН

МАЪЛУМОТ

(Планга нисбатан процент ҳисобида)

Районлар	картошка	сабзавот	қовун-тарвуз
Оққўрғон	42,6	50,5	95,4
Оҳангарон	58,3	67,9	106,0
Бекобод	44,9	43,6	78,2
Бўстонлиқ	77,3	77,2	93,0
Бўка	79,1	38,7	85,6
Юқори Чирчиқ	61,3	67,7	85,7
Гулистон	55,8	31,3	53,6
Қуйи Чирчиқ	61,3	51,7	66.2
Оржоникидзе	70,6	67,9	117,5
Пискент	25,6	55,6	47,7
Ўрта Чирчиқ	56,9	58,5	67,0
Сирдарё	30,0	36,3	64,0
Чиноз	44,9	55,9	52,9
Янгийўл	42,3	46,9	48,1
Янгиер	79,3	51,6	53,0
Калинин	81,9	74,4	97,0
Жами:	71,4	66,2	80,8

ЎРИНБОСАР

Уста сувчи Қосим ота Содиқов ўз шогирди Жўра Йўлдошевга ихлос билан гап уқтирарди:

— Ҳозир мана бу боғ ёнидаги 30 гектарлик пайкалга сув тараймиз. Шунинг учун сен ўқариқни олиб қўй. Ариқ четлари сувни шимиб, пишиб турсин. Бўлмаса сув тараганимизда қирғоқларни сув ялаб кетаверади. Ўқариқ сувга тўлгач, менга хабар қил.

Ота мўлжалдаги ишини бажариб пастки қулоқни очиб қайтаётганида эгатларда тўлиб оқаётган зилол сувга кўзи тушди.

— Бу нимаси, — деди у,—сув бошига томон кетар экан,— Жўранинг бундай одати йўқ, эди-ку, ёки сув қулоқни ювиб уриб кетдимикин.

У шу хаёл билан ўқариққа етиб келганида Жўра жуда кўп эгатга сув қўйган эди.

Ота аввалига шогирдининг бу бебошлигидан бироз ранжиган бўлса ҳам унинг мустақил ишини кўриб хурсанд бўлди.

Янгийўл районидаги «XIX партсъезд» колхозининг ўртоқ Мадамин Қўзибоев бошлиқ бригадаси аъзолари бу йил юз гектар ернинг ҳар гектаридан 33 центнердан ҳосил етиштириш мажбуриятини олганлар.

Бригада механизаторлари Солихўжа Иброҳимов, Азим Қосимов ўртоқлар ўз агрегатларининг унумли ишлашини таъминлаб, ҳозиргача барча майдондаги ғўзани икки марта узунасига, бир ярим марта кўндалангига культивациядан чиқардилар, озиқлантирдилар.

Бу ерда суғориш ҳам яхши йўлга қўйилган. Ёш сувчи Жўранинг меҳнати ҳаммани қувонтиради. У тажрибали сувчилардан ўрганиб суғоришни дўндираяпти. У шу кунгача бригаданинг 50 гектардан ортиқ ерини бир сидира сувдан чиқарди.

Қ. СОБИРОВ.

ОЛИНГАН МАЖБУРИЯТЛАР СЎЗСИЗ БАЖАРИЛИШИ КЕРАК

(ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ СОВЕТИНИНГ СЕССИЯСИ)

Маълумки, областимиз меҳнаткашлари КПСС Марказий Комитети январь Пленумининг қарорларига жавобан бу йил ўз зиммаларига 26,5 минг тонна гўшт, 74 минг тонна сут, 19 миллион дона тухум етиштириш ва давлатга ўтган йилдагидан анча кўп чорвачилик маҳсулотлари сотиш мажбуриятини олганлар.

Хўш, олинган юксак мажбуриятлар қандай бажарилаяпти? VIII чақириқ меҳнаткашлар депутатлари область Советининг II сессиясида КПСС Марказий Комитети январь Пленумининг чорвачилик маҳсулотлари етиштириш ва давлатга сотишни кўпайтириш тўғрисидаги қарорлари бажарилишининг бориши ҳақидаги масала муҳокама қилинар экан, асосий эътибор ана шунга жалб этилди.

Шу йилнинг ўтган беш ойи мобайнида область колхоз ва совхозларида чорва молларининг сони ўтган йилдагига нисбатан бир мунча кўпайди. Давлатга жун сотиш юзасидан белгиланган ярим йиллик топшириқ муддатидан илгари ошириб адо этилди. Гўшт, сут ва тухум сотиш ярим йиллик планлари ҳам бажарилиш арафасида турибди.

Бироқ сессияда асосий эътибор ютуқларга эмас, балки қишлоқ хўжалигининг бу муҳим соҳасида йўл қўйилаётган хато ва камчиликлар ҳамда унинг сабабларини очиб ташлашга қаратилди.

Докладчи — область ижроия комитетининг раиси **Х. Э. Эргашев** ва музокараларда чиқиб сўзлаган ўртоқларнинг кўрсатишича, областимизда чорвачиликка раҳбарлик қилишнинг савияси КПСС Марказий Комитети январь Пленуми томонидан қўйилган талаблар даражасига кўтарилгани йўқ, хўжаликнинг бу соҳасини янада ривожлантириш имконини берадиган резервлардан етарли фойдаланилмаяпти.

Энг жиддий камчилик шундан иборатки, чорва моллари урчитиш йўли билан кўпайтирилмаётир. Натижада ўтган йили колхозларда сигир, қўй ва паррандалар сонини кўпайтириш плани бажарилмай қолди.

Шунга қарамай бу йил чорва молларининг кўплаб ўлиши ва нобуд бўлишига йўл қўйилмоқда, улар ички хўжалик эҳтиёжлари учун кўплаб сарфланаётир. Натижада молларнинг сони ўсиш ўрнига, аксинча камайиб кетаяпти. Шу йилнинг беш ойи ичида областда бир неча минг бош турли чорва моллари ўлди, нобуд бўлди ва ички хўжалик эҳтиёжларига сарфланди. Айниқса Оққўрғон, Бўка, Оржоникидзе, Калинин, Янгийўл, Гулистон, Янгиер ва бошқа бир қатор районларда катта нобудгарчиликка ва бинобарин молларнинг сони кескин равишда камайиб кетишига йўл қўйилди. Оққўрғон районида биргина йирик шохли қорамоллар сони 500 бош, шу жумладан сигирлар сони 326 бош камайди.

Колхоз ва совхозларда чорва молларидан жуда кам бола олинаётир. Область бўйича ҳар 100 бош сигирдан пландаги 88 ўрнига ўртача ҳисобда 36 бузоқ, 2000 бош ўрнига 682 чўчқа боласи ва 92 ўрнига 86 қўзи олинди.

Бунинг сабаби шундан иборатки, колхоз ва совхозларда урғочи молларни сунъий равишда қочириш мутлақо ёмон йўлга қўйилган, уларнинг бир қисми қисир қолаётир.

Буларнинг ҳаммаси етиштирилаётган маҳсулотнинг миқдорига салбий таъсир кўрсатмоқда. Колхоз ва совхозлар беш ой ичида ўтган йилнинг шу муддатидагига нисбатан 4621 тонна гўштни кам етиштирдилар ва олинган мажбурият атиги 28 процент бажарилди. Сут ва бошқа маҳсулотлар етиштириш соҳасидаги аҳволни ҳам яхши деб бўлмайди. Айниқса Юқори Чирчиқ, Гулистон, Оққўрғон, Сирдарё, Бекобод ва Янгиер районлари маҳсулот етиштириш соҳасида жиддий равишда орқада қолмоқдалар. ва областни кейинга судрамоқдалар.

Кўпчилик колхоз ва совхозларда чорва молларини боқиб семиртириш яхши ташкил этилмаган. Натижада давлатга ориқ моллар топширилаётир, уларнинг вазни тарозини босмаётир ва бу билан хўжаликка катта зарар етказилаяпти.

Бекобод районининг хўжаликларида давлатга топширилган ҳар бир йирик шохли қорамолнинг вазни 200 килограмм, Юқори Чирчиқ районидаги «Ленинобод» колхозида 180, Бўка районидаги Карл Маркс номли колхозда 166 килограммни ташкил этди.

Чўчқачилик ва паррандачиликни ривожлантириш — гўшт етиштиришни кўпайтиришнинг энг муҳим резерви ҳисобланади. Шунга қарамай кўпчилик колхоз ва совхозларда бу масала билан жиддий шуғулланилмаётир. Оржоникидзе районида чўчқалар сони 822 бош, Янгийўл районида 316 бош камайиб кетишига, Оржоникидзе, Калинин ва Бўка районларида бир неча минг парранда ўлишига йўл қўйилди.

Докладда давлатга маҳсулот сотиш суръатини тезлатиш, чорва молларининг зотини яхшилаш билан бирга, чорвачиликнинг ем-хашак базасини мустаҳкамлаш масаласига алоҳида эътибор берилди.

Маккажўхори чорвачиликни ривожлантиришнинг ҳал қилувчи резерви ҳисобланади. Бу йил областимиз бўйича 33 минг гектарга яқин майдоннинг ҳар гектаридан 500—600 центнердан маккажўхори кўкпояси олиш ва 880 минг тонна силос бостириш, кўп миқдорда дағал ем-хашак тайёрлашга қарор қилинган. Аммо маккажўхори экиш плани ҳануз бажарилгани йўқ. Экилган маккажўхорини парвариш қилишга яхши эътибор берилмаётир. Бўстонлиқ, Оҳангарон районлари ва бошқа бир қатор районларнинг кўпчилик хўжаликларида бедани ўриб-йиғиб олиш, пичан тайёрлаш ўз ҳолига ташлаб қўйилган.

Кун тартибидаги иккинчи масала — янги ерларни ўзлаштиришнинг бориши ва сув танқислигига тайёргарлик кўриш юзасидан белгиланган тадбирлар қандай бажарилаётганлиги тўғрисида область ижроия комитети раисининг ўринбосари ўртоқ **В. Я. Романовский** доклад қилди.

— Область сув хўжалиги қурилиши ташкилотлари, — деди у.— янги ерларни ўзлаштириш юзасидан белгиланган топшириқларни бажариш учун ҳаракат қилмаётирлар. Натижада бу йил пландаги 18,2 минг гектар ўрнига 13,2 минг гектар ер тайёрланди. Бунинг учун Туябўғиз, «Мирзачульводстрой» қурилиш монтаж бошқармалари, область суғориш системалари бошқармаси ва область пахтачилик тресті айблидир.

Шунингдек докладчи областда сув танқислигининг олдини олиш юзасидан белгиланган тадбирлар қониқарсиз бажарилаётганини кўрсатди. Булоқларни, сув ҳавзаларини тозалаш, каналларни тайёрлаш юзасидан белгиланган топшириқлар суст бажарилаяпти. Мавжуд насос установкаларини ремонт қилиш ва янгиларини ўрнатиш соҳасидаги ишнинг аҳволи талабга жавоб бермайди.

Оққўрғон, Ўрта Чирчиқ, Бўка, Бекобод, Гулистон, Қуйи Чирчиқ, Пискент районларида сувдан ниҳоятда ёмон фойдаланиляпти, уни исроф қилишга йўл қўйилмоқда. Кўпчилик колхоз ва совхозларда ғўзани кечаси суғориш яхши йўлга қўйилмаган.

Ҳар икки масала юзасидан бўлган музокараларда биринчи бўлиб Бўстонлиқ район ижроия комитетининг раиси ўртоқ К. Асилбеков чиқиб сўзлади. Нотиқ район чорвадорлари чорвачилик маҳсулотлари етиштириш ва давлатга сотишни кўпайтиришда эришган муваффақиятлар ҳақида гапириш билан бирга, ҳали бу соҳада катта камчиликлар ҳам борлигини таъкидлади.

Район экономикасида чорвачилик асосий ўринни эгаллайди. Колхоз ва совхозларда уни ривожлантириш учун мавжуд бўлган катта имкониятлардан тўла фойдаланилмаётир. Кенг табиий ўтлоқлардаги озуқа ва беда ҳосили ўз вақтида ўриб олинмаётир.

Янгиер районидаги 1-«Боёвут» совхозининг директори депутат **Қ. Рашидов** чорвачиликни планлаштириш соҳасидаги камчиликларга тўхталди.

— Бизга, — деди у, — йил бошида план юборилади. Биз уни бевосита ижрочиларга етказамиз. Шундан сўнг орадан бироз вақт ўтгач, ўзгартирилган янги план юборилади. Бу ишимизни бирмунча қийинлаштирмоқда, чалкашликлар юз беришига сабаб бўлмоқда.

Депутатлардан **Зуҳра Комилова** ва **Бўриниса Исҳоқова** ўртоқлар сессия қатнашчиларига сигирлардан соғиб олинаётган сутнинг миқдорини кўпайтиришга қандай қилиб эришаётганликлари ҳақида гапириб бердилар.

Депутат ўртоқ **И. Каримов,** Оржоникидзе районида чўчқа ва паррандаларнинг кўплаб нобуд бўлишига йўл қўйгани учун район ижроия комитети адресига айтилган танқидий мулоҳазаларни тўғри деб тан олди. Унинг айтишича, чўчқа ва паррандалар касаллик натижасида ўлмоқда ва бунинг олдини олишда, шунингдек, чорва молларининг зотини яхшилашда чорвачилик илмий-текшириш институтининг ходимлари ҳам, бошқа мутахассислар ҳам район ташкилотлари ва колхоз ҳамда совхозларга амалий ёрдам бермаётирлар.

Гулистон шаҳридаги «Гулистон» совхозида бу йил экин экиш учун 1200 гектар ер ўзлаштирилиши керак эди. Бироқ янги ерларни ўзлаштириш плани бажарилмади. Натижада пландагига нисбатан 900 гектар ерга кам экин экилди. Область Совхозлар тресті эса ана шу ерни бир йиллик ўт ҳисобига киритиб, айбни бекитмоқчи бўлаётир.

Депутат **М. Ғаниев** шулар ҳақида гапирди. Шу билан бирга у, совхозни қай тартибда қуриш масаласи ҳануз ҳал қилинмаганини, қурилиш комплекс равишда олиб борилмаётганини кўрсатди. Янги ерлар ўзлаштирилаётир-у, лекин суғориш шохобчалари барпо этилмаётир, уй-жой етарли қурилмаётир, ишлар ниҳоятда сифатсиз бажарилмоқда.

Шунингдек музокараларда депутатлардан **А. Абдунабиев, Р. Қодиров, В. Тазова** ва бошқа ўртоқлар ҳам қатнашдилар.

Сессияда область партия комитетининг биринчи секретари ўртоқ **М. А. Абдураззоқов** нутқ сўзлади.

Сессия муҳокама қилинган масалалар юзасидан тегишли қарорлар қабул қилди.

Сессияда ташкилий масалалар ҳам кўрилди.

КАСБЛАР БЎЙИЧА МУСОБАҚАГА ҚЎШИЛИНГИЗ

Қишлоқ хўжалиги ва тайёрлаш ишчи, хизматчилари касаба союзининг республика комитети президиуми ва Ўзбекистон ССР Министрлар Совети ҳузуридаги Совхозлар Бош бошқармаси илғор хўжаликларнинг ташаббусини қўллаб-қувватлаб, касблар бўйича мусобақа шартларини ишлаб чиқдилар.

«Энг яхши тракторчи машинист», «Пахта териш машинасининг энг яхши механик-ҳайдовчиси», «Энг яхши маккажўхорикор», «Энг яхши сувчи», «Энг яхши чўпон» каби 16 хил асосий касб бўйича номлар таъсис этилди. Бу номлар йилига бир марта, мусобақа шартларининг бажарилиш якунлари бўйича берилади.

Пахта териш машинасининг ҳайдовчиси бу фахрий номни олиш учун мавсум давомида «СХМ—48М» агрегати билан камида 70—80 тонна, «СХС—1,2» ва «ХВС—1,2» агрегатлари билан эса камида 90—100 тоннадан пахта териши, пахтанинг энг кам нобуд қилинишига ва йиғим-теримдаги ҳамма харажатларнинг камайтирилишига эришуви, техникадан юқори сифат билан фойдаланишни таъминлаши лозим. Маккажўхорининг ҳар гектаридан камида 50—70 центнердан дон ва 700—1000 центнердан кўк поя олинишига эришган ва бошқа бир қанча юксак кўрсаткичларга эришганлик учун «Энг яхши маккажўхорикор» деган ном берилади. (ЎзТАГ).

РЕДАКЦИЯГА ХАТ

ВАЪДА ҚАЧОН БАЖАРИЛАДИ?

Киров район ижроия комитети бундан уч йил илгари Карл Маркс номли колхоздан олинган янги массивдан жуда кўп кишиларга участка берган эди. Шундан бери бу ерда қатор-қатор бинолар қад кўтарди, жуда кўп кишилар кўчиб келиб, истиқомат қилабошлади. Ҳозир бу ерда яшаб турганлар 800 кишидан, уларнинг болалари сони 500 дан ошади. Хуллас, бу янги массив обод, кўркам, сердарахт, жойга айланиб бораяпти. Бундан биз жуда хурсандмиз.

Лекин бизни бошқа бир нарса ташвишлантираяпти: бу массивда яшовчи аҳоли сув, электр билан таъминланмаган. Катта йўл ҳам, йўлкалар ҳам йўқ.

Биз бу ҳақда Киров район ижроия комитетига бир неча бор мурожаат қилдик. Район ижроия комитетидаги ўртоқлар электр ва водопровод келтириш зарур эканлигини тан олдилар ва тездан бу масалани ҳал қилиб беришга қайта-қайта ваъда бердилар. Ҳатто район комхозининг мудири ўртоқ Абдуллаев маҳаллага келиб мажлис ўтказди. Мажлисда у март ойидан бошлаб бу ерга электр келтирилади, йўл қурилади деб ваъда ҳам берди. Лекин бу гап қуруқ ваъда бўлиб қолаверди. Бизнинг қилган мурожаатимизнинг якуни шу бўлди, холос.

Бу массивда яшаб турган аҳолига қуруқ ваъда эмас, электр, водопровод ва йўл керак.

Назир НАЗАРОВ,
пенсионер, полковник.
Асад ИСМАТОВ,
консерва заводи ишчиси.
Собир ТОЖИЕВ,
врач.
Сайдазим ШАРОФХЎЖАЕВ,
темирйўлчи.

Юқори Чирчиқ районидаги «Ўзбекистон» колхози даласида. Суратда: Мактаб ўқувчилари колхоз лубкорларига зарпечакни йўқотишда кўмаклашмоқдалар.

М. Шевелев фотоси.

Тошкентда

Уйларда лекторийлар

Ленин район партия комитети аҳоли ўртасида сиёсий ишларни кенг авж олдириб юборди. Ҳозирги вақтда уй бошқармалари ва маҳалла комитетлари ҳузурида 47 та лекторий ташкил қилинди. Уй бошқармалари партия ташкилоти секретарлари учун махсус семинар ўтказилди. Бу семинарда жойларда лекторийни қандай ташкил қилиш юзасидан кўрсатма берилди.

Шу кунларда 36 та уй бошқармасида лекторий ишлай бошлади. Масалан, Павлов кўчасидаги 16-уй бошқармасида (партия ташкилотининг секретари ўртоқ Марек) бир қатор лекциялар ўқилди. Жумладан, собиқ поп А. Мельник «Нега мен диндан қайтдим?» деган атеистик темада қизиқарли лекция ўқиди. Шунингдек, халқаро аҳвол ва медицина темасида ўқилган лекциялар ҳам аҳолида яхши таассурот қолдирди. Бу лекцияларни жуда кўп киши тинглади.

Райондаги 14-уй бошқармаси ва 3-маҳалла комитети ҳузуридаги лекторий машғулотлари ҳам шу хилда қизиқарли ўтмоқда.

Завод маданият университети

Тошкентдаги Октябрь революцияси номли тепловоз вагон ремонт заводида ишчиларнинг маданий дам олишларини таъминлаш йўлида қатор тадбирлар амалга оширилаётир. Яқинда корхона ҳузурида иш бошлаган завод маданият университети машғулотларига ҳам ишчилар катта қизиқиш билан қатнашмоқдалар.

Университетнинг дастлабки икки машғулоти бўлиб ўтди. «Жамият ҳаётида санъат ва адабиётнинг аҳамияти» ва «Тасвирий санъат асарларини қандай тамоша қилиш керак?» деган темалардаги лекциялар зўр қизиқиш билан тингланди. Тингловчилар учун сиёсий ва илмий билимларни тарқатувчи республика жамиятининг лекторлари, Ўзбекистон ССР Давлат санъат музейи ходимлари турли темаларда лекция ва суҳбатлар ўтказиб турадилар.

Шунингдек, «Ишлаб чиқариш маданияти учун» маданият университети машғулотлари ҳам мазмунли олиб борилмоқда. Тошкент темир йўл транспорти инженерлари институтининг ўқитувчилари томонидан оталиққа олинган мазкур маданият ўчоғи кўплаб инженер-техник ходимларни ўзига жалб қилган.

Ж. МАХМУДОВ.

Куба ҳақида ҳикоялар

Ўзбекистон ССР Давлат бадиий адабиёт нашриёти Ҳамид Ғуломнинг «Куба ҳақида ҳикоялар»ини босиб чиқарди. Китобдаги ҳикоялар ўзбек ёзувчисининг бу қаҳрамон оролга яқинда қилган сафари таассуротлари остида ёзилган. (ЎзТАГ).

СССР Министрлар Совети ҳузуридаги фан ва техника соҳасида Ленин мукофотлари комитетида

Фан ва техника соҳасидаги Ленин мукофотлари комитети 1962 йилги Ленин мукофотлари олишга ишлар қабул қилишни давом эттирмоқда.

Ишлар 1961 йил 15 ноябргача қабул қилинади.

Шу муносабат билан Ленин мукофотлари комитети совет жамоатчилигига мурожаат қилиб, фан ва техника соҳасидаги энг кўзга кўринган ишларни ва бу ишларнинг авторлар коллективларини кенг муҳокама қилиш ва кўрсатишни ташкил этишга яқин фурсат ичида киришиб, барча материаллар расмийлаштирилиши биланоқ уларни дарҳол комитетга юборишни сўрайди.

Кўрсатилган муддатдан кейин комитетга юборилган барча ишлар 1963 йилги Ленин мукофотлари олишга тақдим қилинган ишлар билан биргаликда келгуси сессияда қараб чиқилади.

Ленин мукофотлари беришга тақдим қилинган ишлар шунингдек материалларни расмийлаштиришга алоқадор бўлган барча саволлар қуйидаги адресга юборилсин: Москва шаҳри, И-51, Неглинная кўчаси 29/14 уй. СССР Министрлар Совети ҳузуридаги фан ва техника соҳасида Ленин мукофотлари комитети.

ЁЗУВЧИЛАР ДЎСТЛИГИ

Тинчлик жаҳондаги барча халқларнинг дўстлик символи бўлиб колди. Тинчлик туфайли ер юзидаги турли миллатлар бир-бирлари билан яқиндан дўст бўлмоқдалар. Дўстлик — бугунимиз, эртамиз ва келажагимизга пойдевордир.

Санъат, маданият арбоблари ҳам ўзларининг ижодий ҳамкорликлари билан тинчликни мустаҳкамлашга катта ҳисса қўшмоқдалар. Ҳиндистон ёзувчилари билан совет ёзувчилари ўртасидаги дўстона муносабат тобора мустаҳкамланмоқда. Ўзбек ёзувчилари ва санъаткорлари Ҳиндистонга борганлари каби Совет Ўзбекистонига ҳам жуда кўп ҳинд ёзувчилари, санъаткорлари келиб турибдилар.

Ўзбекистон ёзувчилари Ҳиндистонда яшовчи панжоблик ёзувчилар — ота-бола Гурбахш Сингх, Навтеж Сингхни республикамизга меҳмон бўлиб келишга таклиф қилгандилар. Кекса ҳинд ёзувчиси Гурбахш Сингх ўз ўғли Навтеж Сингх билан яқинда Тошкентга келишди. Шу кунларда улар пойтахтимиз санъат ва адабиёт аҳлларининг ҳаёти, шоирларимиз ижоди билан яқиндан танишмоқдалар.

Меҳмонлар Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг А. С. Пушкин номли Тил ва адабиёт, шарқшунослик институтларида, Собир Раҳимов кўчасида ҳурматли кексалар чойхонасида, комсомол кўлида бўлдилар. Навоий номли ўзбек давлат опера ва балет театрида «Ҳамза» операсини тамоша қилдилар.

Ҳинд ёзувчилари республикамизда уч ҳафта бўлиб, ўзбек халқининг маданий ҳаёти билан яқиндан танишадилар, Фарғона водиси ва Самарқандда бўладилар. Улар бу саёҳатлари ҳақида китоб ёзиш ниятидадирлар.

Суратда: (чапдан ўнгга) Ҳамид Ғулом, Навтеж Сингх, Гурбахш Сингх, Ғафур Ғулом.
И. Глауберзон фотоси.

Умумшаҳар редакцион летучкаси

Ўзбекистон журналистлар союзи Тошкент шаҳар партия комитети ва «Тошкент ҳақиқати» ҳамда «Ташкентская правда» газета редакциялари билан биргаликда «Газетада пропагандистик мақола» деган темада умумшаҳар редакцион летучкасини ўтказди.

Летучкада газета ходимлари, пропагандистлар, партия маорифи шахобчаларининг раҳбарлари, шунингдек газетхонлар ва авторлар активи иштирок этди.

Республика журналистлар союзи публицистика секциясининг раҳбари ўртоқ Мусаев пропагандистик мақолалар олдига қўйилаётган асосий талаблар ва КПСС XXII съезди муносабати билан матбуот олдида турган вазифалар ҳақида доклад қилди.

«Газетада пропагандистик мақола» темаси юзасидан «Тошкент ҳақиқати» ва «Ташкенткая правда» газеталари пропаганда бўлимининг бошлиқлари Р. Норжигитов ва Т. Сироткин ўртоқлар область газеталари мисолида ахборот бердилар.

Пропагандист ўртоқ Рочигов газетада босилаётган иқтисодий темалардаги пропагандистик мақолалар конкрет иқтисодни ўрганувчиларга ёрдам беришини таъкидлаб ана шундай мақолаларни мунтазам равишда ва шаҳар корхоналари ишлари билан боғланган ҳолда ёритиб туриш мақсадга мувофиқлигини айтди.

Пропагандист ўртоқ Коробов пропагандистик мақолаларда шаҳардаги саноат корхоналарининг иш тажрибаларидан яхшироқ фойдаланиш истагини билдирди. Ўртоқ Фозилхўжаев эса газета саҳифаларида агитаторларга ёрдам берувчи, шунингдек атеистик темалардаги мақолалар кам ёритилаётганини кўрсатиб ўтди.

«Ўзбексельмаш» заводи сиёсий маориф кабинетининг мудири ўртоқ Меркулов газеталар КПСС XXII съезди муносабати билан партия сиёсатининг асосий масалаларига бағишланган назарий мақолаларни, шунингдек совет кишисининг маънавий қиёфаси, коммунистнинг партиявий масъулияти ва бурчи ҳақидаги мақолаларни тез-тез ёритиб туришни таклиф этди.

ҲЎЛ МЕВАЛАР—МОСКВАГА

Серқуёш Ўзбекистонимиздан Ватанимизнинг пойтахти Москва ва бошқа шаҳарларга сабзавотлар, ҳўл мевалардан кўплаб жўнатилмоқда. Иссиқ кунда тез уриниб, бузилиб қоладиган бундай маҳсулотларни узоқ йўлда ташиш учун рефрижератор поездлар жуда қўл келди. Улар музхоналардан вагонларнинг бирига жойлашган марказлашган музлатадиган мосламаси билан фарқ қилади. Бу мослама вагонлардаги гўшт, ҳўл мева ёки сабзавот учун лозим бўлган температурадаги ҳавони вужудга келтиради. Натижада улар йўлда сира уринмайди.

Яқинда Тошкент темир йўлига келтирилган рефрижератор поезд орқали республикамиз боғларида етиштирилган ўзининг ноз-неъматлари Москва меҳнаткашларига жўнатилди.

А. ПАШКОВА.

ЯНГИ САВДО ТОЧКАЛАРИ

Оҳангарон шаҳрида савдо точкалари сони тобора кўпаймоқда. Яқинда Октябрь кўчасида гўшт ва сут маҳсулотлари билан савдо қилувчи алоҳида бўлимлари бўлган махсуслаштирилган янги магазин қурилиб, ишга туширилди.

Шунингдек, марказий колхоз бозорида ҳам гўшт ва сут маҳсулотлари билан савдо қилинадиган икки янги магазин ва якшанба кунлари ишлайдиган учта кўчма дўкон очилди.

А. КЎКИЕВ.

МОСКВА ШАҲАР СУДИДА

Москва шаҳар судининг жиноий ишлар бўйича суд коллегияси валюта операциялари тўғрисидаги тартиб-қоидаларни бузганлиги ва валюта бойликлари билан спекуляция қилганликлари учун ССР Иттифоқи Министрлар Совети ҳузуридаги Давлат хавфсизлиги комитети томонидан жиноий жавобгарликка тортилган **Я. Т. Рокотов, В. П. Файбишенко, Н. И. Эдлис, И. И. Лагун, Я. О. Написмедов, Ш. О. Написмедов, И. М. Написмедов ва М. Л. Ризвановаларни** айблаш юзасидан жиноят ишини Москва шаҳар судининг раиси ўртоқ **Л. А. Громов** раислигида, халқ маслаҳатчиларидан **А. М. Александров ва А. И. Громаков** ўртоқларнинг иштироки билан 1961 йил 31 майдан тортиб 15 июнгача очиқ суд мажлисида қараб чиқди.

ССР Иттифоқи бош прокурорининг старший ёрдамчиси 2-класс давлат юстиция маслаҳатчиси **Г. А. Терехов** иш бўйича судда давлат қораловчиси бўлди.

Айбланувчиларни судда ҳимоя қилишни Москва шаҳар адвокатлар коллегиясининг адвокатларидан **Н. И. Рогов, В. С. Шафир, И. Н. Клибанер, В. Я. Швейский, В. С. Хейфиц, Д. С. Левенсон** ва Тбилиси шаҳар адвокатлар коллегиясининг адвокати **Ф. Д. Баазова** амалга оширдилар.

Москва шаҳар жамоатчилигининг вакиллари, корхона ва муассасаларнинг ишчилари ва хизматчилари суд мажлисларида ҳозир бўлдилар.

Дастлабки тергов материаллари суд муҳокамаси давомида батамом тасдиқланди. Дастлабки тергов материалларида айбланувчилардан **Рокотов, Файбишенко, Эдлис** ва бошқаларнинг валюта операциялари тўғрисидаги тартиб-қоидаларни бузиб, бойлик орттириш мақсадида Москвада ва СССРнинг бошқа шаҳарларида ажнабийлардан ва айрим совет граждандаридан кўп миқдорда чет эл валютаси ва олтин тангаларни муттасил сотиб олиб тўплаганликлари, кейинчалик эса ана шу чет эл валютаси ва олтин тангаларни спекулятив нархлар билан сотганликлари фош этилади.

Судда аниқланишича, жиноий жавобгарликка тортилган шахслар қисқа вақт ичида жами 20 миллион сўмликдан ошироқ (эски пул ҳисобида) чет эл валютасини ва олтин тангаларни сотиб олганлар ва яна сотганлар. Айбланувчиларнинг жиноятткорона фаолияти муайян доирадаги шахслар учун меҳнат қилмай кун кўриш манбаи бўлган, совет пулларини ва чет эл валютасини яширин йўл билан чет элларга олиб чиқиб кетишга, контрабандани ҳамда товарлар олиб сотишни ривожлантиришга ёрдам берган.

Ишни судда қараб чиқиш жараёнида шу нарса аниқландики, судланувчилар жамият манфаатлари йўлида ҳалол меҳнат қилишни истамаганлар, текинхўрларча турмуш кечириб келганлар, валюта олиб сотиш йўли билан меҳнат қилмай даромад орттирганлар ва бойиганлар.

Айбланувчилардан **Рокотов, Файбишенко, Эдлис** ва бошқалар валюта бойликлари ва товарлар сотиб олиш мақсадида капиталистик мамлакатларнинг гражданлари билан муттасил учрашиб турганлар. Капиталистик мамлакатларнинг бу гражданлари ана шу бойликларни бизнинг мамлакатимизга ўғринча йўл билан олиб келганлар, сўнгра эса, спекулятив нархлар билан бу бойликларни сотганлар. Айбланувчилар капиталистик мамлакатларнинг гражданлари билан бу хилдаги жиноий алоқалар боғлаб, совет кишисининг қадр-қимматини ерга урганлар.

Судланувчиларнинг ҳаммаси суд мажлисида ўз айбдорлигига батамом иқрор бўлди, ўз жиноятткорона фаолияти ҳамда валюта бойликлари билан спекуляция қилишдаги шериклари тўғрисида батафсил сўзлаб берди.

Рокотов, Файбишенко, Эдлис ва бошқаларнинг жиноятлар қилишдаги айбдорлиги жуда кўп гувоҳларнинг сўзлари, экспертларнинг хулосалари, айбланувчилардан олинган валюта бойликлари ва бошқа ашёвий далиллар билан ҳам тасдиқланади.

Москва шаҳар судининг жиноий ишлар бўйича суд коллегияси судланувчиларни улар қилган жиноятларда айбдор деб топиб, **Я. Т. Рокотов, Н. И. Эдлис** ва **В. П. Файбишенко**ларнинг ҳар бирини ўн беш йил озодликдан маҳрум қилишга, **Я. О. Написмедов, Ш. О. Написмедов, М. Л. Ризванова** ва **И. И. Лагунлар**нинг ҳар бирини саккиз йил озодликдан маҳрум қилишга, **И. М. Написмедов**ни олти йил озодликдан маҳрум қилишга ҳукм чиқарди.

Рокотов ва **Эдлис** жазо чорасининг дастлабки беш йилини, **Файбишенко** билан **Я. О. Написмедов**лар эса дастлабки уч йилини ҳукмга мувофиқ турмада ўтайдилар.

СССР Олий Совети Президиумининг 1961 йил 5 майдаги Фармонига мувофиқ, ҳукм қилинганлардан **Рокотовга, Файбишенко, Эдлисга** ва бошқаларга нисбатан муддатидан олдин шартли бўшатиш ва жазо чорасининг ўталмаган қисмини енгилроқ жазо чораси билан алмаштириш қўлланилиши мумкин эмас.

Улардан олинган барча валюта бойликлари, шу жумладан умумий оғирлиги 12 килограммдан ортиқ бўлган олтин тангалар, кўп миқдордаги чет эл валютаси, совет пуллари ва бошқа бойликлар давлат даромадига олинди.

Суд залида ҳозир бўлганларнинг ҳаммаси ҳукмни якдиллик билан маъқуллаб кутиб олди.

Халқаро аҳвол

СОВЕТ ХАЛҚИ АНГОЛА ХАЛҚИГА ҲАЙРИХОҲДИР

Португалия мустамлакаларидаги националистик ташкилотлар конференциясининг раиси Марио д'Андраде СССР Министрлар Советининг Раиси ўртоқ Н. С. Хрушчевга шу конференциянинг мактубини юборди. Бу мактубда ўз озодлиги ва миллий мустақиллиги учун курашаётган Ангола халқини ва Португалиянинг бошқа мустамлакалари халқларини қўллаб-қувватлаб чиқиш илтимос қилинади.

СССР Министрлар Советининг Раиси ўртоқ Н. С. Хрушчевнинг ана шу мактубга юборган жавобининг тексти қуйида эълон қилинади:

«Муҳтарам раис жаноблари, Португалия мустамлакаларидаги националистик ташкилотларнинг яқинда Касабланка шаҳрида бўлиб ўтган конференцияси номидан сиз менга юборган мактубни олдим. Биз бу мактубни ниҳоятда эътибор билан қараб чиқдик.

Совет ҳукумати ва совет халқи ўз озодлиги ва миллий мустақиллиги учун курашаётган Ангола халқи билан чуқур бирдамлик ҳисларига тўлиб тошгандир ва Ангола халқининг ана шу адолатли курашига бутун чоралар билан ёрдам ва мадад беришга тайёрдир.

Совет Иттифоқининг позицияси Совет ҳукуматининг баёнотида ифода қилинган, бу баёнот тексти Сизга юборилди.

Улуғ Совет Иттифоқининг халқлари тамомила уларга ҳайрихоҳ эканликларига Ангола ватанпарварлари амин бўлишлари мумкин. Португалия мустамлакачиларининг жиноятткорона ҳатти-ҳаракатларини фош этиш ва курашаётган Ангола халқига мадад беришни кучайтириш юзасидан Совет Иттифоқида кенг кампания авж олдирилмоқда.

Раис жаноблари, совет халқидан Ангола ватанпарварларига қардошлик саломи топширишингизни сўрайман. Совет халқи Ангола халқининг ўз озодлиги ва мустақиллиги учун олиб бораётган адолатли қаҳрамонона кураши яқин келажакда ғалаба билан тугалланишига қаттиқ ишонади».

ФРАНЦИЯДА КАТТА ҚИЗИҚИШ

ПАРИЖ, 16 июнь. (ТАСС). Совет ҳукумати бошлиғи Н. С. Хрушчевнинг радио ва телевидение орқали сўзлаган нутқи Францияда бениҳоя зўр қизиқиш туғдирмоқда. Кўп газеталар СССР Министрлар Советининг Раиси нутқ сўзлаяжаги ҳақидаги хабарларни нутқ сўзланмасдан анча илгариёқ кўзга кўринарли жойларда босиб чиқардилар. Нутқ сўзланишини Францияда ҳамма зўр тоқатсизлик билан кутиб турди.

Совет ҳукумати бошлиғининг нутқи Франс Пресс агентлиги эшиттиришларида икки соатдан ортиқ вақт ичида асосий жойни эгаллади. Радио ва телевидение орқали эшиттирилаётган хабарларда ҳам бу нутққа катта эътибор берилмоқда. Маҳаллий радиостанциялар ўз ахборот бюллетенларида тингловчиларни Совет ҳукумати бошлиғининг нутқидан хабардор қилмоқдалар, нутқнинг мазмунини қисқача баён этиб бермоқдалар.

Кеча кечқурун парижликлар бир неча минут давомида Н. С. Хрушчевни телевидение орқали кўриш ва унинг сўзини эшитишга мушарраф бўлдилар.

ҲАРБИЙ БЛОКЛАРДА ҚАТНАШМАСЛИК УЧУН!

ҚОҲИРА, 15 июнь. (ТАСС). Бу ерда йигирма икки мамлакат вакилларининг тайёрлов кенгаши тамом бўлди. Кенгаш ҳарбий блокларга қўшилмаган давлатларнинг олий даражадаги конференциясини 1 сентябрда Югославияда чақириш тўғрисида қарор қабул қилди.

Кенгашнинг иш натижалари тўғрисидаги расмий ахборотда бундай дейилади: Кенгаш Югославия президенти Тито, Бирлашган Араб Республикасининг президенти Носир, Индонезия президенти Сукарнонинг таклифига биноан чақирилди, бу таклифга Ҳиндистон бош министри Неру қўшилди ва бу таклифни Афғонистон ҳукумати қўллаб-қувватлади.

Кенгашда Афғонистон, Бирма, Камбоджа, Цейлон, Куба, Эфиопия, Гана, Гвинея, Ҳиндистон, Индонезия, Ироқ, Мали, Марокаш, Непал, Саудийлар Арабистони, Сомали, Судан, Бирлашган Араб Республикаси, Яман, Югославия вакиллари иштирок этди ҳамда Жазоир Республикаси муваққат ҳукуматининг вакили, шунингдек, Бразилия вакили кузатувчи сифатида қатнашди.

Конференциянинг дастлабки кун тартибига қуйидаги масалалар киритилди:

1. Халқаро аҳволга тааллуқли фикрлар олишиш;

2. Умумий тинчликни ва хавфсизликни мустаҳкамлаш, халқлар ва мамлакатларнинг ўз тақдирини ўзи белгилаш ҳуқуқини ҳурматлаш, империализмга қарши кураш ва мустамлакачиликни ҳамда неоколониализмни тугатиш, ҳар бир мамлакатнинг суверенитетини ва территориал бирлигини ҳурматлаш ҳамда ҳар қандай мамлакатнинг ички ишларига аралашишдан ўзини сақлаш; ирқий камситиш; батамом ва ялпи қуролсизланиш, ядро қуроли синовларини тақиқлаш ҳамда чет эл ҳарбий базалари тўғрисидаги масала; социал ва сиёсий системалари турлича бўлган мамлакатлар ўртасида тинч-тотув яшаш; Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг роли, унинг структураси ва бу ташкилот резолюцияларини турмушга татбиқ этиш;

3. Иқтисодий тараққиёт даражасида ҳар хиллик борлигидан пайдо бўлаётган проблемалар ҳамда иқтисодий ва техникавий ҳамкорликни ривожлантириш проблемалари.

Кенгаш қатнашчилари ҳарбий-сиёсий блокларга қўшилмаслик сиёсатига тарафдор эканликларини яна таъкидладилар. Кенгаш Жазоир масаласи тўғрисидаги резолюциясида «Жазоир ва Франция ҳукуматлари ўртасида ҳозирги вақтда олиб борилаётган музокаралар француз халқи билан Жазоир халқи ўртасида сулҳ ўрнатилишига, Жазоирга мустақиллик берилишига ва унинг территорияси яхлит ҳолда қолишига олиб келади» деб умид билдирди.

ҚОҲИРА, 15 июнь. (ТАСС). Маҳаллий матбуотда қуйидаги шартлар эълон қилинди. Бу шартларга мувофиқ, тайёрлов кенгашининг белгилашича, у ёки бу мамлакат «қўшилмаганлар» жумласига киритилиши мумкин: Мамлакатнинг сиёсати тинч-тотув яшаш ва қўшилмаслик принципларига асосланган мустақил сиёсат бўлиши, ёки унинг ана шундай сиёсатга муносабати ҳайрихоҳлик руҳида бўлиши керак. Мамлакат миллий озодлик ҳаракатини қўллаб-қувватлаши, ҳеч қандай коллектив ҳарбий иттифоққа қўшилмаслиги, ҳеч қайси бир улуғ давлат билан икки томонлама иттифоқ тузмаслиги ва ҳеч қайси бир чет давлатга ўз территориясида бирон бир ҳарбий база барпо этиш учун рухсат бермаслиги керак.

СОВЕТ ИТТИФОҚИ БИЛАН ГЕРМАНИЯ ФЕДЕРАТИВ РЕСПУБЛИКАСИ УРТАСИДА САВДО МУНОСАБАТЛАРИ

БОНН, 15 июнь. (ТАСС). Савдо-сотиқ ва денгизда сузишнинг умумий масалалари бўйича СССР билан ГФР ўртасида 1958 йил 25 апрелда тузилган битимнинг кучда бўлиш муддатини узайтириш тўғрисидаги протоколни Ғарбий Германия бундестаги бир овоздан ратификация қилди. Протокол битимнинг кучда бўлиш муддатини 1963 йил 31 декабргача узайтиришни кўзда тутади. Протоколга илова қилинган товарлар рўйхатида ГФРдан Совет Иттифоқига машина ва ускуналар, металлар, истеъмол товарлари, ярим фабрикатлар етказиб берилиши кўзда тутилади. Совет Иттифоқи ГФРга тош кўмир, нефть, дон етказиб беради.

МИЛЛИОНЛАРЧА ТЕЛЕТАМОШАБИНЛАР Н. С. ХРУШЧЕВ НУТҚИНИ ЭШИТДИЛАР

ЛОНДОН, 16 июнь. (ТАСС) «Индепендент телевиж» (коммерсия асосидаги телевидение) программаси бўйича сўнгги ахборот эшиттиришларини кўриб ўтирган миллионларча инглиз телетамошабинлари кеча сўнгги ахборот вақтида Совет ҳукумати бошлиғи Н. С. Хрушчевнинг радио ва телевидение орқали Москвадан сўзлаган нутқининг бош қисмини кўрдилар ва эшитдилар.

Компания вакилларининг гапига қараганда, тасвир ва овознинг сифати жуда қониқарли бўлган.

Гоадан қўлингни торт!

ОСИЁ ВА АФРИКА МАМЛАКАТЛАРИ БИРДАМЛИГИ ЎЗБЕКИСТОН КОМИТЕТИНИНГ БАЁНОТИ

Ўзбекистоннинг ҳамма меҳнаткашлари номидан Осиё ва Африка мамлакатлари бирдамлиги Ўзбекистон комитети Гоа халқининг Португалиянинг мустамлакачилик ҳукмронлигига қарши олиб бораётган қатъий курашини тамомила, қўллаб-қувватлашини билдиради.

Барча совет кишилари билан бирга Ўзбекистон меҳнаткашлари ҳам Гоа, Доман ва Диу халқларининг Ҳиндистон билан қайта бирлашиш ҳуқуқини эътироф этадилар. Ўзбекистон меҳнаткашлари Португалия мустамлакачиларининг Гоани оккупация қилишни яна давом эттиришлари Ҳиндистон халқларининг мустақиллигига таҳдид туғдираётганлигини ҳисобга олиб, Гоанинг озод қилинишини ва унинг территориясидан чет эл қўшинларининг олиб чиқиб кетилишини талаб қиладилар.

Осиё ва Африка мамлакатлари бирдамлиги Ўзбекистон комитети Португалиянинг мустамлакачилик ҳукмронлигига, шу жумладан Ҳиндистон территориясида ҳам мустамлакачилик ҳукмронлигига қарши курашаётган ҳамма халқларга қардошларча бирдамлигини изҳор қилади.

Яшасин Ҳиндистон билан қайта бирлашиш учун, мустамлакачиликка қарши курашаётган Гоа халқи!

Осиё ва Африка халқлари бирдамлиги Ўзбекистон комитети.

Редактор М. ҚОРИЕВ.

Тошкентнинг тамоша залларида

ТЕАТР

НАВОИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА — 17/VI да **Сўна**, 18/VI да эрталаб **Этик кийган Мушук**, кечқурун **Боғчасарой фонтани.**

ҲАМЗА НОМЛИ ТЕАТРДА — 17, 18/VI да **Мирзо Улуғбек.**

КИНО

ҚИШКИ КИНОТЕАТРЛАРДА:

Довюрак — «ВАТАН» (эрталаб соат 10, кундуз 12 ва кеч 6 да).

Алёшканинг севгиси — «ВАТАН» (кундуз соат 2,4 ва кеч 8 да). НАВОИЙ номли (кеч 5 ва 8-40 минутда), «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (эрталаб 10, кундуз 4 ва кеч 8 да), «УЗБЕКИСТОН» (кеч 5 дан), «МИР», «ИСКРА» (1 ва 2-залда), — (кундуз ва кечқурун).

Иванна (ўзбек тилида) — НАВОИЙ номли (кеч соат 6-50 минутда).

Асфальт тугаган жойда — «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ», «СПУТНИК» (кундуз ва кечқурун).

Олий принцип — «ЎЗБЕКИСТОН» (кеч 5 гача).

Андрейка — «СПУТНИК» (эрталаб соат 10 да).

Серқуёш води серенадаси — «ИСКРА» (3-залда кундуз ва кечқурун).

ЁЗГИ КИНОТЕАТРЛАРДА:

Номавжуд одам — «ОКТЯБРЬ» (кеч соат 9-15 ва 10-45 минутда).

Олий принцип — «ВАТАН» (кеч соат 9-15 ва 10-45 минутда), «УДАРНИК» (кеч 9 ва 11 да), «ПОБЕДА» (кеч 9-15 минут ва 11 да).

Телевизор экранида

17 ИЮНДА

18.30. Болалар учун Машинка ва айиқ» деган қўғирчоқ фильм.

18.50. Ёшлар учун ўзбек тилида «Бизнинг совғалар» деган эшиттириш.

19.10. Телевизион янгиликлар.

19.30. Қозоғистон ССР Чимкент шаҳар ўқитувчилар уйи бадиий ҳаваскорларининг концерти.

20.10. Ўзбек куйларидан концерт.

20.50. Киножурнал ва «Тўрт йўл» деган ҳинд бадиий фильмининг биринчи серияси.

Навоий номли кинотеатр ҳузуридаги

Атеистик пропаганда кинолекторийси

ИЮНЬ ОЙИ ПЛАНИ

17/VI да лекция — **«Оламнинг тузилиши ҳақида фан ва дин»**. Лектор — Г. Шокиров. Лекциядан сўнг — бадиий фильм **Иванна.**

24/VI да лекция — **«Ислом динининг келиб чиқиши ва социал моҳияти»**. Лектор — И. **Эрбўтаев.** Лекциядан сўнг — бадиий фильм **Ҳамза.**

Кинолекторий ҳар ҳафтанинг шанба куни ишлайди. Лекция кеч соат 6 да, кинофильм соат 6-50 минутда бошланади.

Олдиндан билет сотувчи касса кундуз соат 12 дан очилади. Коллектив бўлиб келиш учун заявкалар қабул қилинади.

Кинолекторийни келиб кўринг!

Прядильная кўча, 131-уйда турувчи **Комил Ҳусниддинов**нинг Самарқанд дарвоза кўча, 29-уйда турувчи Муҳайё Баҳобовна Ҳусниддиновадан ажралиш ҳақидаги иши Тошкент шаҳар, Фрунзе район халқ судида кўрилади.

Калинин район, Калинин қишлоқ советидаги Охунбобоев номли колхозда турувчи **Аббос Илёсов**нинг Лангар кўча, Саркор проезд 2-тупик, 19-уйда турувчи Иқбор Илёсовадан ажралиш ҳақидаги иши Тошкент шаҳар, Октябрь район халқ судида кўрилади.

«ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ» («Ташкентская правда») — орган Ташкентского обкома и горкома Коммунистической партии Узбекистана, областного и городского Советов депутатов трудящихся.

Редакциямизнинг АДРЕСИ: Тошкент, «Правда Востока» кўчаси 26. РЕДАКЦИЯ БЎЛИМЛАРИНИНГ ТЕЛЕФОНЛАРИ: Коммутатор — 26334 ва 33262 орқали Партия турмуши бўлими — 140. Пропаганда бўлими — 136. Совет қурилиши бўлими — 136. Адабиёт ва санъат бўлими — 29040. 135. Қишлоқ хўжалик бўлими — 29040. 135. Саноат ва транспорт бўлими, Маданият бўлими — 34048. 132. Хатлар бўлими — 34048. 156. Маҳаллий ахборот бўлими — 29040. 50. Секретариат — 34808. 115. Эълонлар бўлими — 28142.

Р. 01634 «Қизил Ўзбекистон», «Правда Востока» ва «Ўзбекистони сурх» бирлашган нашриётининг босмахонаси. Нашр. В. 1618.